

Összenövő városok

// Városközpontok alakulása a 19.században történő magyarországi
településegysítesek során //

Illés Veronika, Toller Patrícia Fatime

Konzulens: Wettstein Domonkos PhD

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Építészmérnöki Kar

2022. 11. 02.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	4
2.	FELTÉTELEKNEK MEGFELELŐ VÁROSOK	7
2.1.	ALBERTIRSA	7
2.1.1.	<i>Albertirsa létrejöttének története:</i>	7
2.1.2.	<i>A városszövet jellege:</i>	7
2.1.3.	<i>A városközpont:</i>	9
2.2.	BAKTALÓRÁNTHÁZA	10
2.2.1.	<i>Baktalórántháza létrejöttének története:</i>	10
2.2.2.	<i>A városszövet jellege:</i>	10
2.2.3.	<i>A városközpont:</i>	12
2.3.	CIGÁND	13
2.3.1.	<i>Cigánd létrejöttének története:</i>	13
2.3.2.	<i>A városszövet jellege:</i>	13
2.3.3.	<i>A városközpont:</i>	15
2.4.	KOZÁRMISLENY	16
2.4.1.	<i>Kozármisleny létrejöttének története:</i>	16
2.4.2.	<i>A városszövet jellege:</i>	16
2.4.3.	<i>A városközpont:</i>	18
2.5.	GYOMAENDRŐD	19
2.5.1.	<i>Gyomaendrőd létrejöttének története:</i>	19
2.5.2.	<i>A városszövet jellege:</i>	20
2.5.3.	<i>A városközpont:</i>	21
2.6.	BIATORBÁGY	22
2.6.1.	<i>Biatorbágy létrejöttének története:</i>	22
2.6.2.	<i>A városszövet jellege:</i>	23
2.6.3.	<i>A városközpont:</i>	24
2.7.	LÉTAVÉRTES	26
2.7.1.	<i>Létavértes létrejöttének története:</i>	26
2.7.2.	<i>A városszövet jellege:</i>	26
2.7.3.	<i>A városközpont:</i>	28
2.8.	MOSONMAGYARÓVÁR	29
2.8.1.	<i>Mosonmagyaróvár létrejöttének története:</i>	29

2.8.2. A városszövet jellege:	30
2.8.3. A városközpont:	32
2.9. NYÉKLÁDHÁZA	32
2.9.1. Nyékládháza létrejöttének története:	32
2.9.2. A városszövet jellege	33
2.9.3. A városközpont	34
2.10. ŐRBOTTYÁN	35
2.10.1. Őrbottyán létrejöttének története:.....	35
2.10.2. A városszövet jellege	36
2.10.3. A városközpont	37
2.11. SÜLYSÁP	38
2.11.1. Sülysáp létrejöttének története:.....	38
2.11.2. A városszövet jellege:	39
2.11.3. A városközpont:	41
2.12. TISZAKÉCSKE	41
2.12.1. Tiszakécske létrejöttének története:	41
2.12.2. A városszövet jellege:	42
2.12.3. A városközpont:	44
2.13. TISZAVASVÁRI	45
2.13.1. Tiszavasvári létrejöttének története:.....	45
2.13.2. A városszövet jellege:	45
2.13.3. A városközpont:	47
3. A KIALAKULT VÁROSKÖZPONTOK ÉRTÉKELÉSE NAPJAINKBAN.....	48
3.1. MÓDSZERTAN:	48
3.2. A KÉRDŐÍV KIÉRTÉKELÉSE:	51
3.3 KONKLÚZIÓ	53
4. VÁROSÉPÍTÉSZETI JAVASLAT:.....	54
5. ÖSSZEGZÉS	58
6. IRODALOMJEGYZÉK	59
7. KÉP- ÉS ÁBRAJEGYZÉK.....	61

1. BEVEZETÉS

A 19. század második felében megfigyelhető népességnövekedés és iparosítás hatására több szomszédos magyarországi település egyesült. Ez a jelenség néhol természetes módon történt, ugyanakkor sok helyen feszültségeket, inkább kényszerből való összeolvadást eredményezett. Egyes települések a közös érdekeiket felismerve, míg mások a városi cím megszerzése érdekében váltak eggyé. Ezen egyesüléseknek több formája is megvalósult, néhány esetben a kis községek beolvadtak a nagyobb városokba, máshol egyenrangú és hasonló léptékű települések olvadtak össze. Ennek legnagyobb léptékű példája Budapest egyesítése volt. Azonban a Balaton környékén üdülővárosok szakadtak szét és nőttek össze mesterséges és természetes úton egyaránt. Ezen településekről kiadott lista, adatbázis nem áll rendelkezésünkre, így egy általunk meghatározott feltételrendszer mellett vizsgáltuk meg ezt a jelenséget. Dolgozatunkban olyan mai városokról írunk, melyek összesen két egyenrangú település összeolvadásából jöttek létre a 19. században. Ez a módszer leszűkítette a kört 14 városra. A vizsgált települések a következők: Albertirsa, Baktalórántháza, Biatorbágy, Cigánd, Gyomaendrőd, Kozármisleny, Létavértes, Mosonmagyaróvár, Nyékládháza, Órbottyán, Sárbogárd, Sülysáp, Tiszavasvári és Tiszakécske. Ezen települések felkutatása úgy zajlott, hogy az interneten megkerestük a ma már nem létező települések névsorát és a közel 800 találatot egyesével átnéztük, hogy pontosan mi is történt vele az évek során. Így találtuk meg azon településeket, amelyek egy másikkal összenőve léteznek ma is. Ez egy mesterséges lehatárolás, így eltérő tulajdonságokkal rendelkező városok is megjelennek, teljesen pontos osztályozást nem lehet és nem is áll szándékunkban kialakítani, hiszen két teljesen egyforma település nem található. Épp ezért, a Balaton környékén található üdülővárosokat nem vettük bele ezen lehatárolásba, hiszen itt az évtizedek során többszöri szétszakadás és egyesülés jellemzi a városokat, mind mesterséges, mind pedig természetes úton egyaránt. Az egyesülések pedig több település és településrész egyesítésével történtek meg, melyek már nem tartoznak bele a kutatási témánkba.

Arra keressük a választ, hogy mi vezetett ezen városok összenövéséhez, majd az egyesülés után mennyire tudott megvalósulni egy új városközpont, vannak e hiányosságok, minden esetben kialakult-e egy új központ, vagy a két település megtartotta saját városközpontjait.

Kutatásunkban említett településeket különböző szempontok alapján vizsgáljuk meg, ilyen a város kialakulásának menete, a városszövet jellege, a városközpontok eredeti helye, megjelenése és funkcionális működése. Fontos szempont még, hogy az egyesülés következtében mi történt a városrészekkel, elvesztették-e identitásaikat a különböző települések, kialakult-e egy teljesen új városkép és arculat, az újonnan létrejövő város neve hogyan jött létre, tartalmazza-e a két település nevét, vagy teljesen új nevet kapott.

A dolgozat megírása előtt és közben is több szakirodalmat olvastunk el, amelyek segítettek megérteni a témához kapcsolódó fogalmakat és leszűkítették a számunkra releváns városok darabszámát. Az egyik ilyen irodalom Meggyesi Tamás 2006-os egyetemi kézírata volt, amely taglalja, hogy hogyan alakul ki az identitástudat és a városok arculata, hogyan lehet lehatárolni ezen fogalmakat.

A települések nagyon fontos eleme az identitás, az identitástudat, hiszen ez az úgynevezett "lokális közérzetünk", amelyet a környezetünk és körülöttünk élők összessége határoz meg. Enélkül a városlakókban nem alakul ki a településük iránti kötődés és ragaszkodás. Az identitástudattal kéz a kézben jár a hely tudata is, amelyhez a város belakottsága, a különböző funkciójú épületek, szolgáltatások, a közösségi helyek a szabadidőnk eltöltésére és a zöldterületek, parkok, ligetek tartoznak. Ezek nagyon fontos reaktív és aktív szerepet kapnak a környezet változását okozó döntéseknek a meghozatalában. Ez azonban nem összetéveszthető a városok arculatával, hiszen az identitástudat csak a tartósan ott élők tudatában alakul ki, míg egy város arculatát mindenki érzékelheti, aki oda látogat, akár különböző módon is. Ez az, ami széttagolja a várost részekre, hiszen az arculat minden esetben egyedi, így vizsgálhatjuk meg és jelenthetjük ki a városok adott részein, hogy kisvárosias, külvárosias, falusias vagy kertvárosias megjelenésű a beépítése.¹

Meggyesi Tamás: Települési kultúráink című könyve lehetővé tette, hogy értelmezzük a különböző városszövegeteket, a telek és utcahálózatokat, a parkok kialakításának módjait és megoldásait. Így a vizsgált városok tanulmányozása a régi katonai felmérésekből és a mai térképekről leegyszerűsödött.

---

¹ Meggyesi 2006

Számunkra ez egy fontos problémakör, hiszen mindkettőnknek van kötődése ilyen jellegű városhoz és mi is érezzük a hiányosságait, amelyek sok esetben pont a létrejöttük miatt vannak. Ezzel a kutatással a célunk az, hogy rávilágítsunk milyen sok lehetőség rejlik ezen kisvárosokban és hogy felhívjuk az építészek figyelmét arra, hogy mekkora felelősségük is van egy-egy középület vagy akár lakóház elhelyezésekor a városszövet és a használható terek alakulását illetően.

Kutatásunkban a városok lakosai is segítségünkre voltak. Egy kérdőívet küldtünk körbe az adott városok lakosainak, hogy ők hogyan élnek a saját településeiken, érzékelik-e a városközpont meglétét vagy esetleges hiányát, illetve, hogy minden számukra fontos funkció megtalálható-e a városaikban.

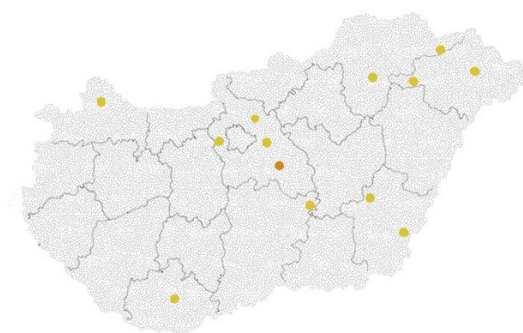
A vizsgálat eredményeként pedig a dolgozat végén egy általunk választott település városközpontjának átalakítására teszünk javaslatot a kutatás eredményeit és a városlakók igényeit is egyaránt figyelembe véve.

2. FELTÉTELEKNEK MEGFELELŐ VÁROSOK

2.1. Albertirsa

2.1.1. Albertirsa létrejöttének története:

Az Alföld és a Gödöllői-dombság határán, Budapesttől délkeletre fekszik Albertirsa, mely Alberti és Irsa települések egyesítéséből jött létre. A városban sétálva ma öt templomtorony magasodik a város fölé, melyekből négy egymástól nem távol a város délkeleti részén található és az ötödik az előzőektől északnyugatra a távolból idézi a nagy történelmi múltat. A két szorosan egymás mellé épült régi község Alberti és Irsa 1950-ben jött létre egy közigazgatási egyesítés során. Az egyesítést sem természeti akadályok, sem nemzeti problémák nem akadályozták, sőt a település egységére ráerősít, hogy a községnek részben azonos intézményei is vannak, mint a vasútállomás, posta és állatorvos. A város neve a két település nevének összeolvadásából jött létre. Az egyesítést követően a városi rangot csak 2003-ban kapta meg.²

1. kép Albertirsa elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

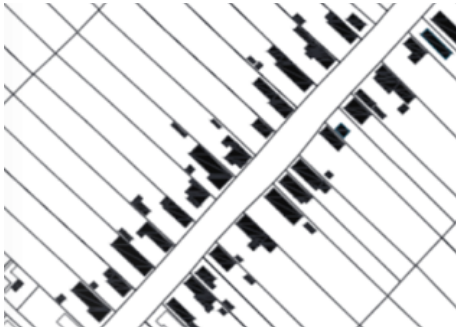
2. kép Albertirsa város térképe

2.1.2. A városszövet jellege:

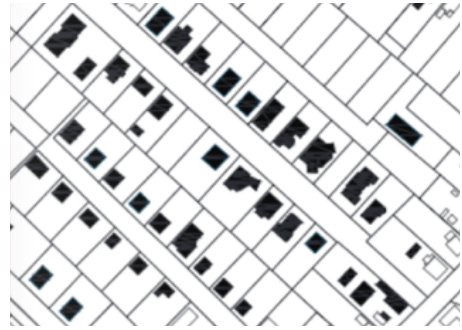
Albertirsa különböző településrészei eltérő karakterűek, a beépített területeinek használata nagyon változatos, így ehhez viszonyulva eltérő jellegű beépítés figyelhető meg. A város legnagyobb területén falusias jellegű lakóterület található, ugyanakkor kertvárosias, sőt két helyen a település más területeitől kifejezetten eltérő többszintes, társasházias, nagy arányú beépítettséggel rendelkező lakóterület is megfigyelhető.

---

² Albertirsa 2017

3. kép Oldalhatáron álló beépítés a falusias lakóterületen

4. kép Szabadonálló beépítés az új városrészekben

Legnagyobb hangsúly azonban a falusias lakóterület kapja, ahol a keskeny oldalhatáron álló, előkertes beépítés a jellemző. Az épületek földszintesek és a telek hosszanti irányában nyúlnak el, néhol háztáji gazdálkodás, művelt kert kapcsolódik hozzájuk. Ez a beépítés volt a jellemző a régi Alberti és Irsa települések eredeti kialakulási helyein is és mindkét esetben a templom köré és az akkori patakok mellé építkeztek. Az első katonai felvételen ezek mellett megfigyelhető, hogy már akkor is nagyon közel épültek egymáshoz ezen kis települések, így várható volt, hogy a terjeszkedés során összenő a két rész.

5. kép Alberti és Irsa - első katonai felmérés

2.1.3. A városközpont:

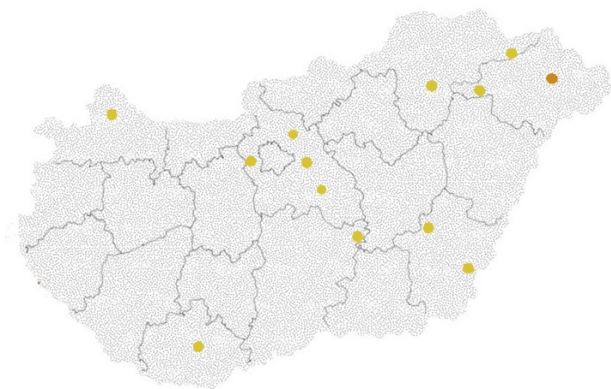
A két település csatlakozásánál, a Pesti út, Köztársasági út és Vasút utca találkozásánál feltételezhető a város központja. A lakó funkciójú területek között több kereskedelmi, kulturális és szolgáltató egység alakult ki, így megjelenésében és funkciójában is egy vegyes városközpontról beszélhetünk. Az elnyújtott központ az eredeti két település Alberti és Irsa település magjából nőtt össze, ez indokolja a lineáris jellegét.

6. kép Albertirsa városközpontja

2.2. Baktalórántháza

2.2.1. Baktalórántháza létrejöttének története:

7. kép Baktalórántháza elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

8. kép Baktalórántháza város térképe

A város Magyarország észak-keleti részén jött létre és a Nyírség középső részén helyezkedik el. A déli fekvésű Bakta, később Nyírbakta és az északi Lórántháza egyesítésével jött létre 1931-ben de a városi rangot csak 1993-ban kapta meg. A város mai neve a két település nevének összevonásával jött létre. A község kialakulását és fejlődését a középkori írásos emlékek hiányában nem lehet pontosan nyomon követni. A legrégebbi emlék Nyírbaktáról az 1200-as évek végére esik, amelyből a római katolikus templom építésére lehet következtetni, amely az akkori és mai városközpontnak is fő eleme.³

2.2.2. A városszövet jellege:

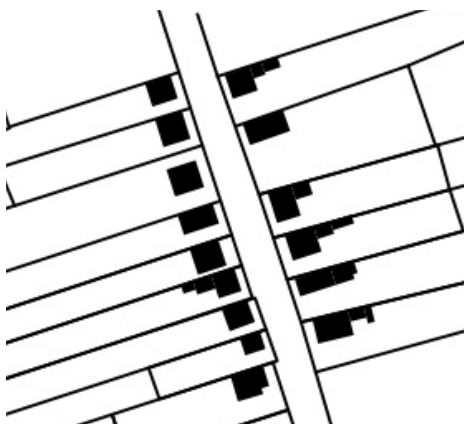
A település öt különböző karakterű településrészből áll, ezekből három a belterületen, kettő pedig a település külterületén figyelhető meg. Az első három településrész a kertvárosias, a falusias és a városközponti jellegű övezetek. A külterületen pedig a gazdasági létesítmények és a beépítésre nem szánt területek találhatók. Mindkét városrészen megfigyelhetők ezek a jellegek. A falusias jellegű

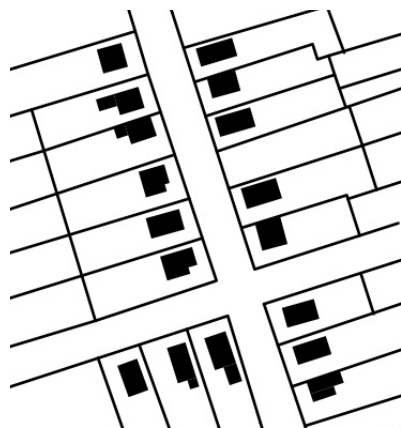
³ Baktalórántháza 2017

városrészt hosszú, keskeny telekosztás és oldalhatáron álló beépítés jellemzi, míg a kertvárosias övezetben inkább a szabadonálló beépítés a hangsúlyosabb.

9. kép oldalhatáron álló beépítés a falusias jellegű övezetben

10. kép szabadonálló beépítés a kertvárosias övezetben

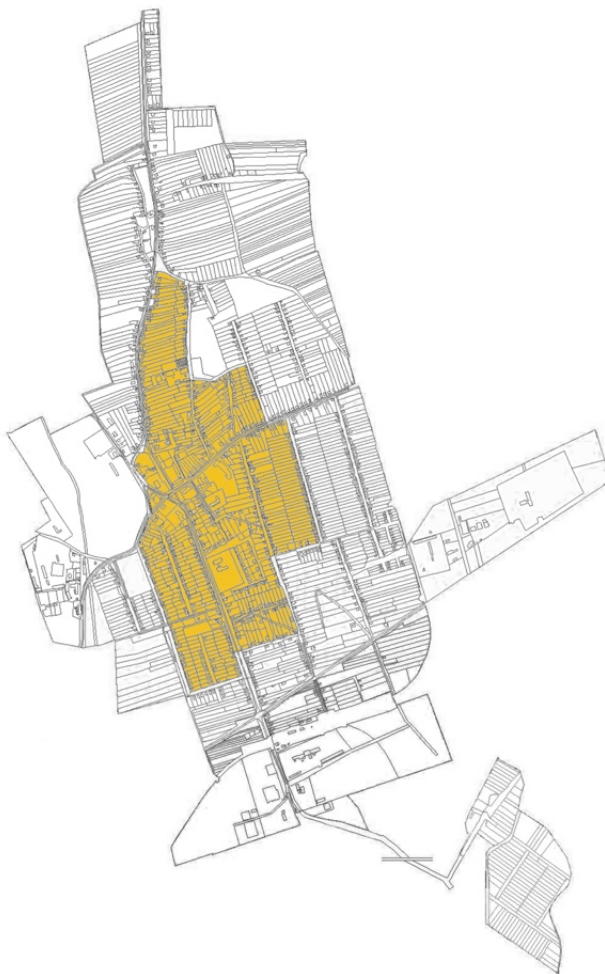
Az első katonai felmérésből megállapítható, hogy Bakta, ahogyan a legtöbb magyarországi település a környezeti viszonyokhoz igazodva jött létre, orsós útifaluként. A templomot a tó közelébe emelték és e köré épültek a lakóházak. Lórántháza eredeti településszerkezete kiszélesedő orsós falu, közepén a templommal és a piacnak helyt adó nagy területtel.

11. kép Bakta és Lórántháza - első katonai felmérés

2.2.3. A városközpont:

A városközpont lakófunkciók mellett különböző kulturális, egyházi, kereskedelmi, egészségügyi és sportlétesítményekből áll köztük nagy zöld területekkel és közösségi terekkel. A középületek sorából magasan kiemelkedő református templom a régi Nyírbakta település és a mai város központjában található.

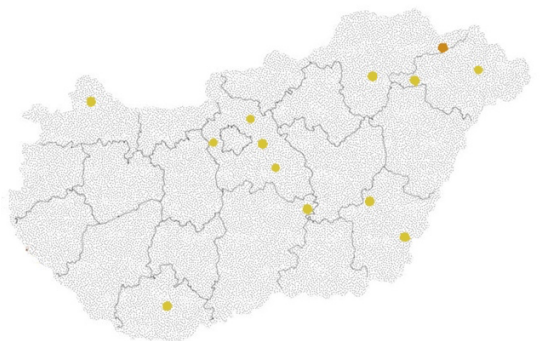

12. kép Nyírbakta városközpontja

2.3. Cigánd

2.3.1. Cigánd létrejöttének története:

13. kép Cigánd elhelyezkedése
magyarországi viszonylatban

14. kép Cigánd város térképe

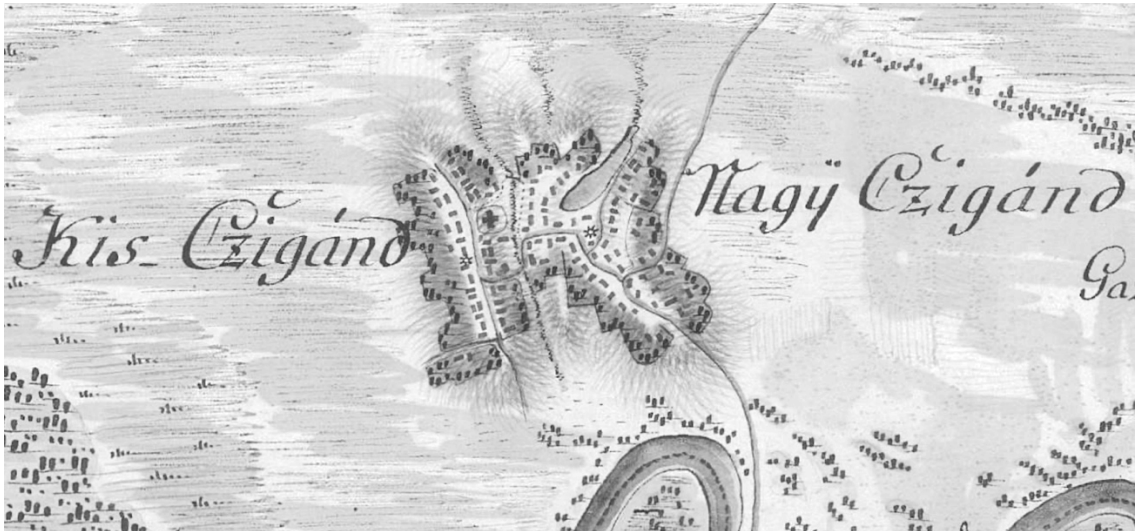
A város észak Magyarországon található a Bodrogi-közben, mely a magyarországi Bodrogi-köz egyetlen városa és egyben legnagyobb települése is. Az eredetileg két városrész, Kiscigánd és Nagycigánd 1923-ban egyesült, majd az évszázad végére a Tisza vízszabályozási munkálatainak hatására új termőföldek jöttek létre és ezáltal hatalmas népességnövekedés vette kezdetét. A 20. század közepére már Cigánd volt a Bodrogi-köz legjelentősebb települése. 2004-ben meg is kapta a városi címet.⁴

2.3.2. A városszövet jellege:

Mindkét településrész a sajátos természetföldrajzi adottságokon alapulva jött létre. Ahogyan az első katonai felmérésen is megfigyelhető a legnagyobb befolyása a településszerkezetre a domborzatnak és a vízrendszernek volt. A település Bodrog, Karcsa és Tisza folyók között egy egy dombosabb területen, szigeten feküdt. A sziget két kiemelkedő pontja volt Kiscigánd és Nagycigánd, ahol a templom köré épült a falu többi része.

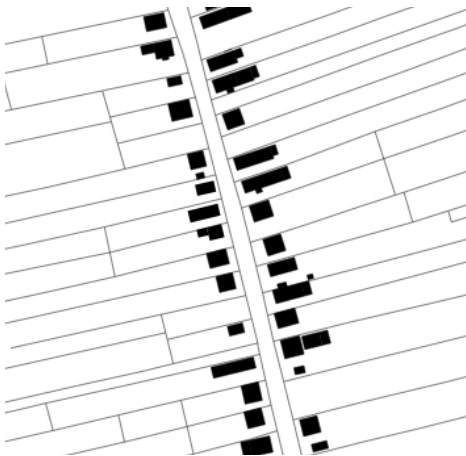
---

⁴ Cigánd 2017

15. kép Kiscigánd és Nagycigánd - első katonai felmérés

A mai Cigánd halmazfalu, szalagtelkein a külön-külön álló épületek néhol soros, néhol kétsoros rendben csatlakoznak egymáshoz. Négy eltérő karakterű településrész fedezhető fel a városban. A település belterületén a településközpont és az azt körülvevő falusias és kertvárosias lakóövezetek és a külterületen található ipari és gazdasági területek keleten és nyugaton, valamint a beépítésre nem szánt területek, mely a város méretéhez képest meglehetősen tág. A lakóövezetekben az épületek jellemzően előkerttel rendelkeznek, többnyire oldalhatáron állnak, a központban egészen szorosan egymáshoz, majd onnan távolodva egyre levegősebbé válik a beépítés. A telkek hosszúkás, szalagszerűek de méretük egészen változatos, végeik megműveltek, beültetett területek.

16. kép oldalhatáron álló, előkertes beépítés

17. kép városközpont sűrű, változatos beépítésű városszöve

2.3.3. A városközpont:

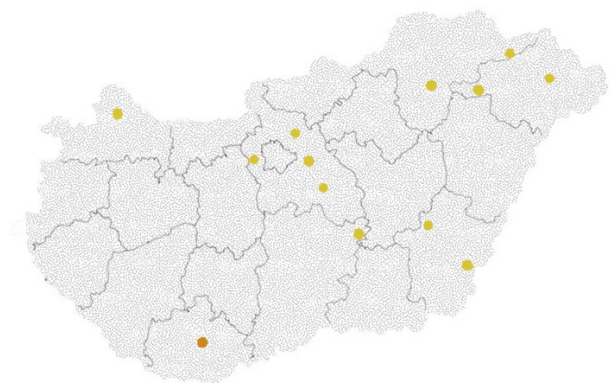
A településközpont Kiscigánd és Nagycigánd találkozásánál, a templom és környékére tehető. A terület nagyon vegyes rendeltetésű, hiszen a lakóházak mellett, mind kulturális, szociális, kereskedelmi, egészségügyi és sportlétesítmények is találhatóak. A megjelenése az alföldi településekre jellemző típus, ahol a horizontálisan elnyúló földszintes beépítésű település fölé emelkedik a koncentrált, kis kiterjedésű vertikális városmag a templomtoronnyal és középületekkel. Összességében a településen minden fontosabb közösségi funkció a városközpontban koncentrálódik, így a vizsgálati szempontjaink alapján kimondhatjuk, hogy egy új, közös városközponti rész alakult ki a településen, mely magába foglal minden fontos közösségi funkciót.

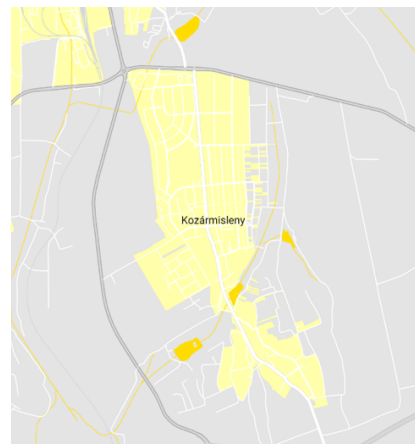
18. kép Cigánd városközpontja

2.4. Kozármisleny

2.4.1. Kozármisleny létrejöttének története:

19. kép Kozármisleny elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

20. kép Kozármisleny város térképe

A település Magyarország déli részén, közvetlenül Pécs közelében található a Baranyai-dombságban. A keleti fekvésű Kiskozár és a nyugati Misleny települések egyesítésével jött létre 1928-ban, majd városi címet kapott 2007-ben. A város a domborzati viszonyok hatására két domboldalon helyezkedik el. A völgyben húzódó út két oldalán kúszik fel az egykori Misleny és Kiskozár településrésze a dombokra.⁵

2.4.2. A városszövet jellege:

Ahogy keresztül haladunk a városon szabad szemmel érzékelhetőek a különböző korokban kialakult városrészek. Az első katonai felmérésről leolvasható, hogy a régi településrészek magját részben halmazos településszerkezet, szabálytalan vonalvezetésű utcahálózat és telekforma jellemzi, ezt a részt nevezzük ma Öregfalunak. Öregfalu egy organikusan fejlődő rész volt, mely völgytalpakra telepedett. Megfigyelhetőek a domborzati viszonyokhoz alkalmazkodó beépítési módok, az épületek egysorosak, a rétegvonalakra merőlegesen épültek meg. A város ezen része megőrizte az alapvető történeti táji- és településszerkezeti jellemzőit.

---

⁵ Kozármisleny 2017

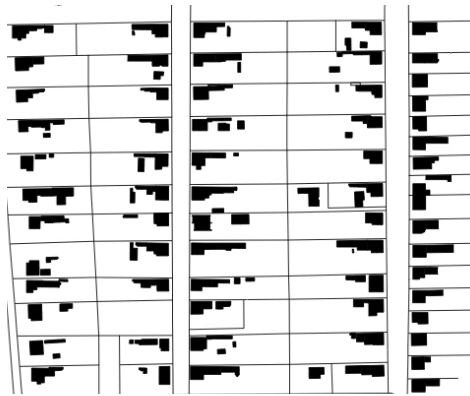
21. kép Kiskoszar és Mislény – első katonai felmérés

A gyors fejlődés és népességnövekedés miatt tovább terjeszkedett a település és kialakultak újabb és újabb városrészek (Újfalu, Újtelep-Csikósvölgy). Ez a terjeszkedés északra a megyeszékhely felé kezdődött el. Újtelep és Csikósvölgy beépítése több időszak keverékét hordozza magában. Négyzet, illetve téglalap alaprajzú, nagyobb tömegű, tetőtérbeépítéses, egy- és többszintes, oldalhatáron álló épületek jellemzik beépítettségét, a telkek végében változatos funkciójú és kialakítású melléképületekkel, mely még magában hordozza a régi idők jegyeit, de már kertvárosiasabb hangulatot teremt a kisebb-nagyobb zöld területekkel együtt. Újtelep és Öregfalu között található Újfalu, melyre egyedi telekhasználat jellemző, a lakóépületek szabályos utcahálózatban, előbbinél keskenyebb telkeken, oldalhatáron álló beépítéssel, négyzetes alaprajzzal épültek meg, néhol a hátsókertben melléképülettel kiegészülve. A dombhát déli részén egy külön blokkban oktatási és kulturális és sportlétesítmények találhatóak.

Későbbiekben északon újabb, fiatalabb településrészek alakultak ki, a régi központi igazgatási funkciókat az évek során fokozatosan átvették ezen területekre. Ezen területeken egyikén már egy sokkal szabályosabb, párhuzamos utcahálózat, oldalhatáron álló, néhol fésűs beépítések a jellemzőek. Míg a másik felén szabadonálló, előkerttel rendelkező épületek vannak többségben. A beépítési arány a kisebb telekméret és a nagy alapterületű lakóépületek miatt kimagaslóan sűrű.

22. kép Öregfalu oldalhatáron álló beépítése

23. kép Újtelep, Csikósvölgy oldalhatáron álló beépítése

24. kép Újfalu szabályos telekosztása, oldalhatáron álló beépítéssel

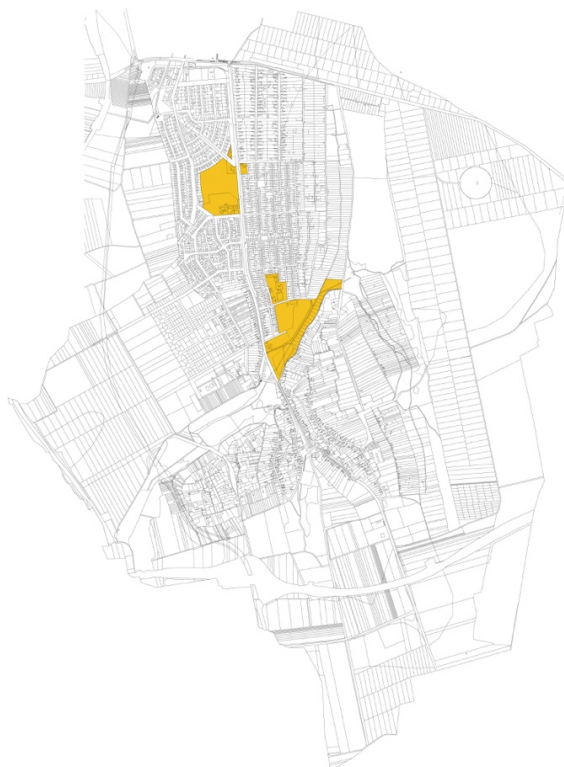
25. kép Új városrészek szabadon álló beépítése

2.4.3. A városközpont:

Kozármisleny egy érdekes helyzetben van a város központját illetően, hiszen a település különböző pontjain figyelhetőek meg a kereskedelmi, kulturális, gazdasági és sportközpontok. A város legfontosabb középületei egy hatalmas közpark köré rendeződve jelennek meg. Itt található a templom, bank, fogadó és egyéb kereskedelmi funkciók. A város földszintes megjelenésében egy kisebb centrális magként emelkedik ki a két templomtorony. Szabadonálló beépítési mód jellemzi ezt a területet. A közpark a város településszerkezetének fontos jele, hiszen ez egy rekreációs, beépítésre nem szánt terület.

A sport és kulturális intézmények az Öregfalu és az új településrészek között találhatóak. Ezek a Csikósvölgyi tó mentén sorban felfűzve jelennek meg, egy

másjellegű alközpontot kialakítva. Művelődési, kulturális és sporteseményeknek a színtere. Hasonlóság azonban, hogy itt is található egy nagyobb rekreációs zöldterület, mely nem csak a közösségi programok helyszíne, hanem a város átszellőztetésében is fontos szerepet kap.

26. kép Kozármisleny városközpontjai

2.5. Gyomaendrőd

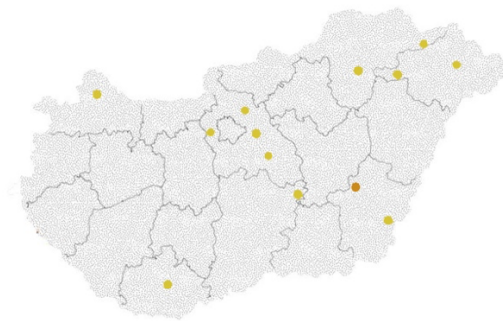
2.5.1. Gyomaendrőd létrejöttének története:

Gyomaendrőd Dél-Kelet Magyarországon, a Hármas-Körös partján fekvő alföldi város. Két szomszédos település Gyoma és Endrőd összenövéséből és későbbi egyesítéséből jött létre, amelynek lenyomatai a mai napig érezhetőek a városképen. Ez az egyesítés azonban nem ment zökkenőmentesen, a lakosság a mai napig nem viselkedik egy közösségként. Ennek oka lehet a későbbiekben taglalt városközpont hiánya.⁶

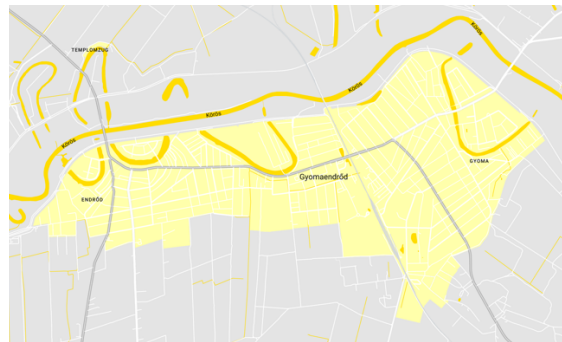
---

⁶ Gyomaendrőd 2017

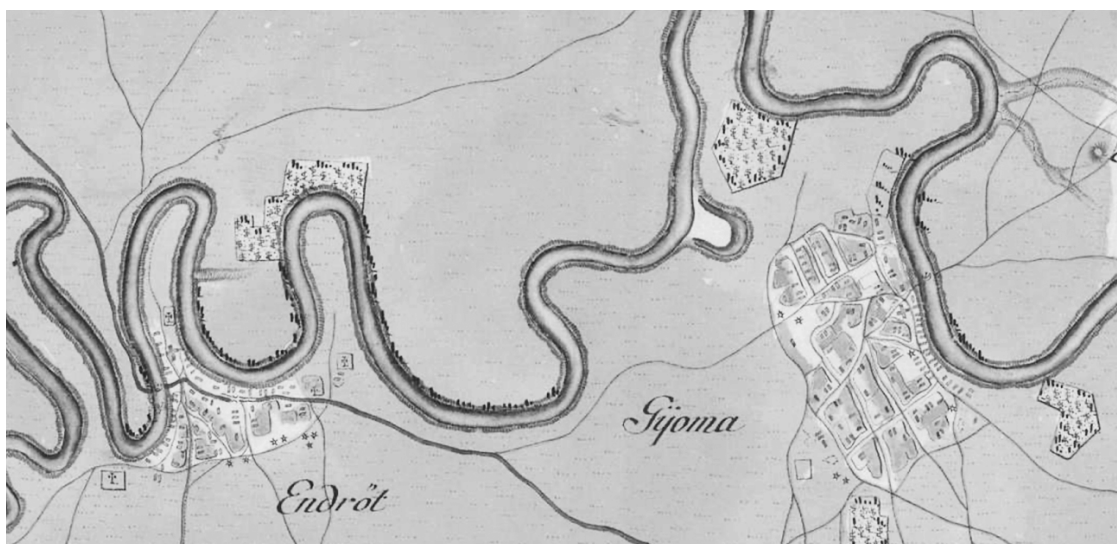
27. kép Gyomaendrőd elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

28. kép Gyomaendrőd város térképe

2.5.2. A városszövet jellege:

A régi katonai felméréseken jól megvizsgálható, hogy ahogyan a legtöbb Árpád-kori településnek Gyomának és Endrődnek is a központja egy-egy templom volt, melyek ma is állnak körülöttük nagyobb zöldterülettel, melyek az árucseré helyszínékként szolgáltak. A templomok magasparton, a folyóhoz közel épültek. Ehhez igazodtak az úthálózatok. A templom köré az utcák félgűrűs rendszerben jelennek meg. Ezek a települések ősi magjai.⁷ A népességnövekedés következtében bekövetkező terjeszkedés során a városszövet is átalakult, a félgűrűs utcákat felváltották a sakktábla szerű utcahálózatok és városiasabb, zárt sorú beépítések.⁸

29. kép Gyoma és Endrőd – első katonai felmérés

⁷ Gyomaendrőd 2022

⁸ Meggyesi 2008

A település alközpontjaiban vegyes beépítésű területek találhatóak, a lakóépületek a középületek, kereskedelmi és oktatási funkciók közé ékelődve jelennek meg. A központok szomszédságában kertvárosias jellegű a városszövet, majd innen távolodva a legnagyobb arányban a falusias lakóterületek vannak jelen, ahol a keskeny hosszúkás telkeken, oldalhatáron álló beépítés a jellemző.

30. kép Alközpont vegyes beépítése

31. kép Falusias lakóterület, oldalhatáron álló beépítéssel

2.5.3. A városközpont:

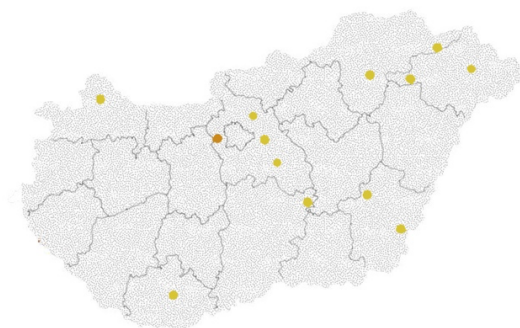
Az egyesítés után a két település közötti nagyobb zöldterületen képzelték el az új városközpont kialakítását. Ez azonban a mai napig nem valósult meg, sőt egy kereskedelmi központ kiépítése indult el, mely nem segíti a folyamat elindulását. Így a város két alközponttal rendelkezik, melyből a gyomai központ a város főbb kulturális és közigazgatási alközpontja. A városközpont hiánya érezhető, hiszen ugyan Gyomáról nem kell átmenni Endrődre egyes ügyek intézésében, de fordított esetben igen.

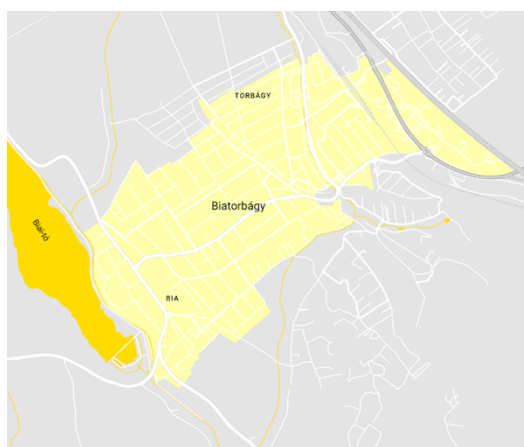
32. kép Gyomaendrőd városközpontjai

2.6. Biatorbágy

2.6.1. Biatorbágy létrejöttének története:

33. kép Biatorbágy elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

34. kép Biatorbágy város térképe

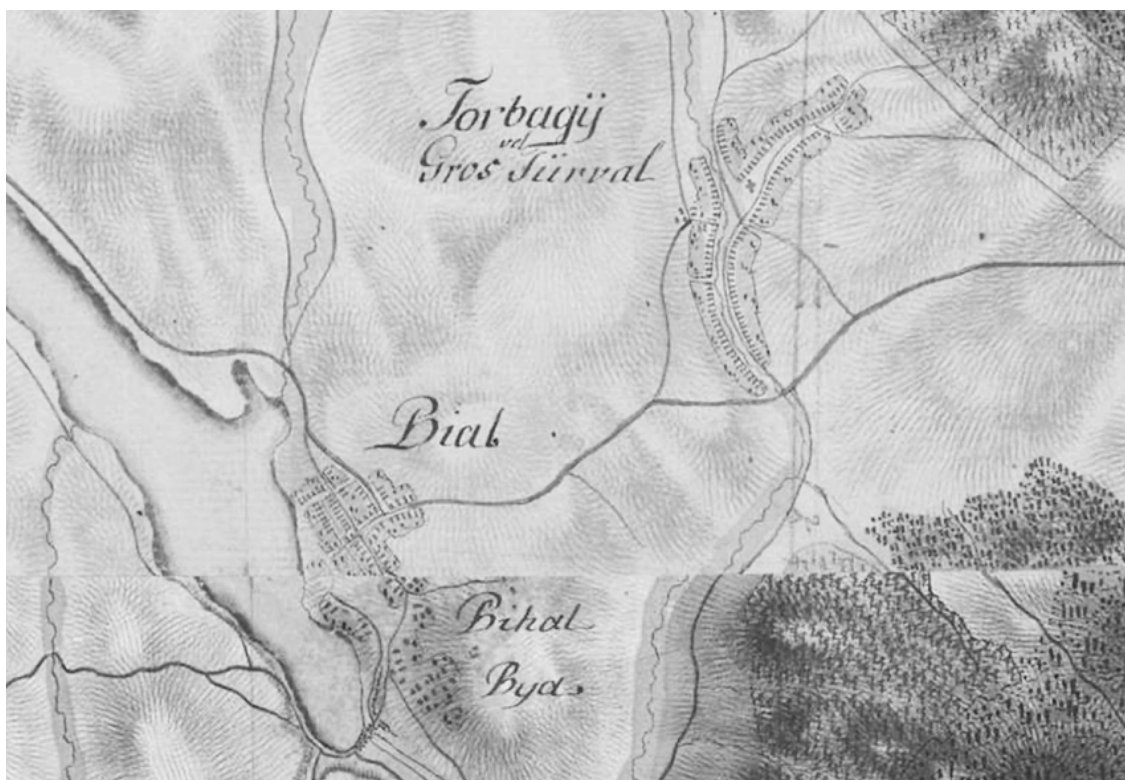
A város két városrész egyesülésével jött létre 1966-ban. A településrészek kialakulására nagy hatással volt a kedvező természeti adottságok, a domborzat, a patakok. Bia és Torbágy egymástól viszonylag távol alakult ki. Bia a mai településrész keleti oldalán található, mely a domb tetején lévő templom köré, a tó mellett épült,

melynek romjai ma is megtalálhatóak. Torbágy pedig a ma is álló római katolikus templom körül, a patak mentén lehetett.⁹

2.6.2. A városszövet jellege:

Az első katonai felmérést vizsgálva felfedezhető, hogy az egykori Bia területén keleti oldalon az utcahálózata párhuzamos és merőleges sakktábla rendszerben, fésűs beépítéssel alakult ki, míg a templomtól nyugatra a szórt, halmazos beépítés a jellemző. A későbbiekben ez a halmazos beépítés egy egyenes utcákból álló, szalagtelkes beépítésre váltott. Torbágy azonban egy orsós útifalu volt, amelynek kiszélesedő terében a templom kapott központi szerepet. Ezen a területen végig fésűs beépítés látható, a hosszú, keskeny telkek oldalhatárán álló lakóépületekkel.¹⁰

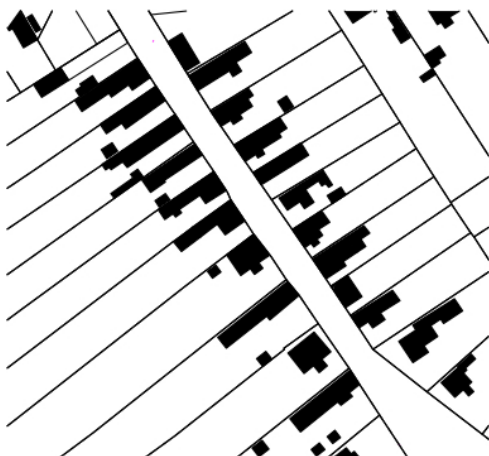

35. kép Bia és Torbágy – első katonai felmérés

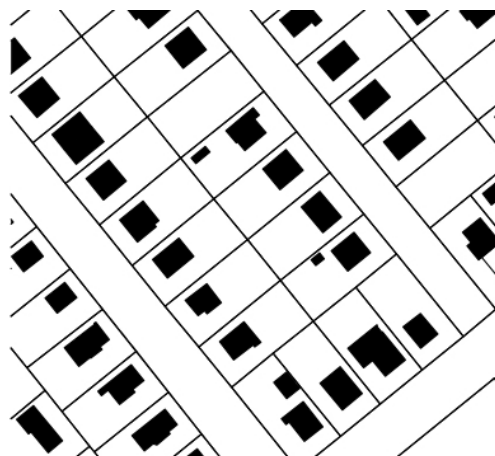
⁹ Biatorbágy 2017

¹⁰ Meggyesi 2008

A két falu életét jelentősen befolyásolta az 1884-ben átadott Budapest-Bécs közötti vasútvonal, hiszen a közös vasútállomás egy új központot hozott létre, mely a későbbi összekapcsolódáshoz vezetett. Mindkét település a vasút irányában kezdett el terjeszkedni, úgynevezett létrás szerkezettel, mely egy töredékes településszerkezetet hozott létre a két falu között. Az egyesülést követően a településszerkezet is nagy változásokon ment keresztül, hiszen az egykori vasútvonalat a torbágyi település belterületének északi részére helyezték át. Ezzel létrehozva egy beépítetlen sávot a városszerkezetben. Ennek a várostestbe való visszaillesztésére új lakóterületeket alakítottak itt ki. Egy részük falusias jellegű, keskeny, hosszú telkes, oldalhatáron álló beépítéssel, máshol kisebb alapterületű telkes, sokkal szellősebb szabadon álló beépítéssel, míg a többi területen sűrűbb, városiasabb, telepszerű beépítéssel jött létre. Az egykori szőlőhegyek területén pedig a természetközeli lakóterületek alakultak ki.

36. kép Falusias jellegű, oldalhatáron álló beépítés

37. kép Szellős, szabadon álló beépítés

2.6.3. A városközpont:

A régi vasút menti sávos terület lett a város központja, mely a régi Bia és Torbágy határán található. Az egykori vasúti épületek új intézményi, kereskedelmi és kulturális funkcióval teltek meg, mint a Faluház, Polgármesteri Hivatal, Könyvtár. Ezen terület emlékként őrzi a régi településrészek múltját, a mai új identitását kereső város központjában. Utcaszerkezete is ezen időket hordozza magában a Viadukt utcájára párhuzamos és merőleges utcahálózatokkal. A telkek méretei itt a lakóterületekkel

ellentétben nagyobbak, épületeik többségben szabadon, néhol oldalhatáron állnak, ám a vasúti pályák két oldalán a mai napig összehangolatlan utcahálózattal jelennek meg. A városközpont sávos jellegének köszönhetően sok fontos középület kiszorult a peremterületekre, megfosztva a várost egy hangsúlyos városközpont kialakulásától. Ettől függetlenül egy összességében jól használható, funkciókkal, közösségi terekkel és zöldterületekkel övezett, hangulatos városközpont jött létre.

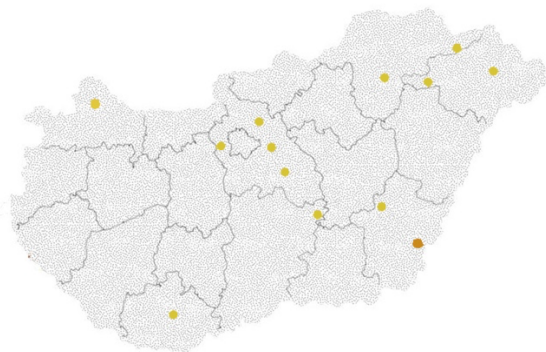

38. kép Bátorbágy városközpontja

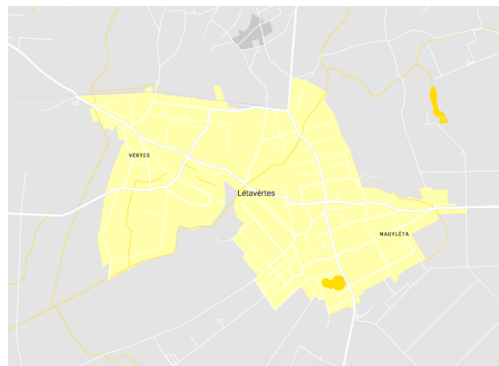

2.7. Létavértes

2.7.1. Létavértes létrejöttének története:

39. kép Létavértes elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

40. kép Létavértes város térképe

Létavértes Nagyléta és Vértess község egyesülésével jött létre 1970-ben, városi rangját 1996-ban kapta meg. A két település között kis terület maradt beépítetlen, így fejlődésük és terjeszkedésük által nőttek össze. Összenövésüket a domborzati viszonyok is befolyásolták, a dombokkal szabdaltsága határozza meg az úthálózatok és beépítések jellegét, helyzetét. Nevét a két település nevének összevonásával kapta.¹¹

2.7.2. A városszövet jellege:

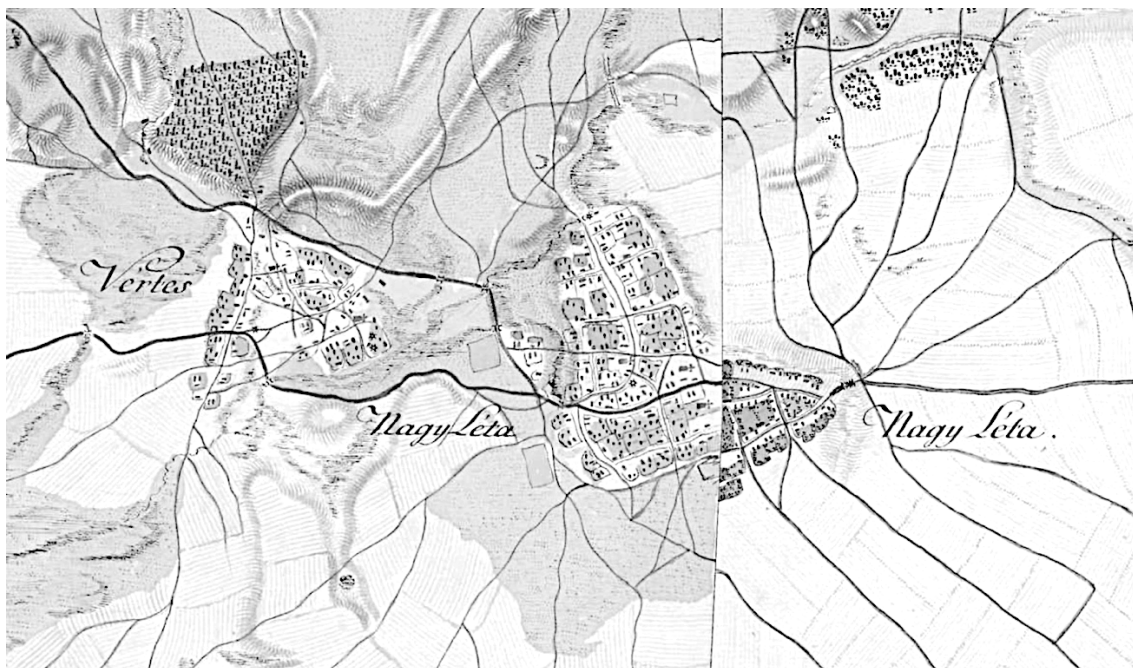
A településszerkezeten megfigyelhető, hogy a város két külön településből egyesült, hiszen mindkét résznek külön központja van, ahol intézmények, templomok, nagyobb közterek és parkok találhatóak. Azonban Nagyléta alközpontja központibb szerepet játszik a városlakók életében. Nagyléta és Vértess városrészek a mai napig nem nőttek össze teljes mértékben, a településrészek között részben beépített és beépítetlen területek is találhatóak.

Az első katonai felmérésen látható, hogy az úthálózat és a terepadottságok miatt, viszonylag szabálytalan, halmazos beépítés jellemzi a területet, ugyanakkor

---

¹¹ Létavértes 2017

mindkét rész középpontjában a templom áll. Érdekesség, hogy Nagyléta területén 3 Vértess területén pedig 2 templom is megfigyelhető és mindegyik előtt megjelenik a teresedés, amely az akkori árucseré helyszíne volt. A mai városban összesen csak 4 templom található, 2-2 mindkét városrészen. A két településrészt ekkor még folyó választotta el egymástól, ám feltehetően a folyószabályozások után ma már csak egy keskeny folyócska fut keresztül a településen, Konyári-Kálló néven.

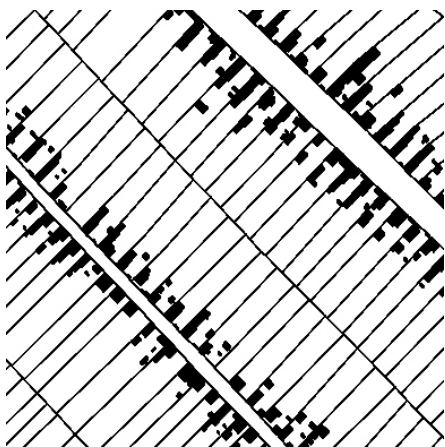

41. kép Nagyléta és Vértess – első katonai felmérés

A mai település 3 fő részből áll, a központi településrészből, a lakófunkciókat tartalmazó részből és az egyéb funkciókat tartalmazó, külterületi részből. A lakóterületeket vizsgálva, két fő beépítési módot figyelhetünk meg, az egyik a hagyományos beépítésű és telekhasználatú rész, amely a településközpontok környezetében jelennek meg, a másik pedig az új beépítésű és telekosztású területek, amelyek a városrészek központi részétől távolabbi területeken alakultak ki.

Vértess központjának területén a beépítési mód a középületek és nagyobb lakóépületek esetén oldalhatáron álló. Az egy- és kétszintes épületek vegyesen utcával párhuzamos és utcára merőleges tömeggel, kevés kivételtől eltekintve az utcafronton előkert nélkül kerültek kialakításra. Nagyléta központjában a beépítési mód a középületek és nagyobb lakóépületek esetén zárt sorú, hézagosan zárt sorú. Az

épületek jellemzően utcával párhuzamosan, azonosan a vértesi területekkel, az utcafronton, előkert nélkül helyezkednek el, azonban az itt megjelenő épületek általában kettő- vagy többszintesek. A beépítéseket zöldterületek szakítják meg. A legjelentősebb zöldterület az egykori Nagyléta területén a templom előtt található park.

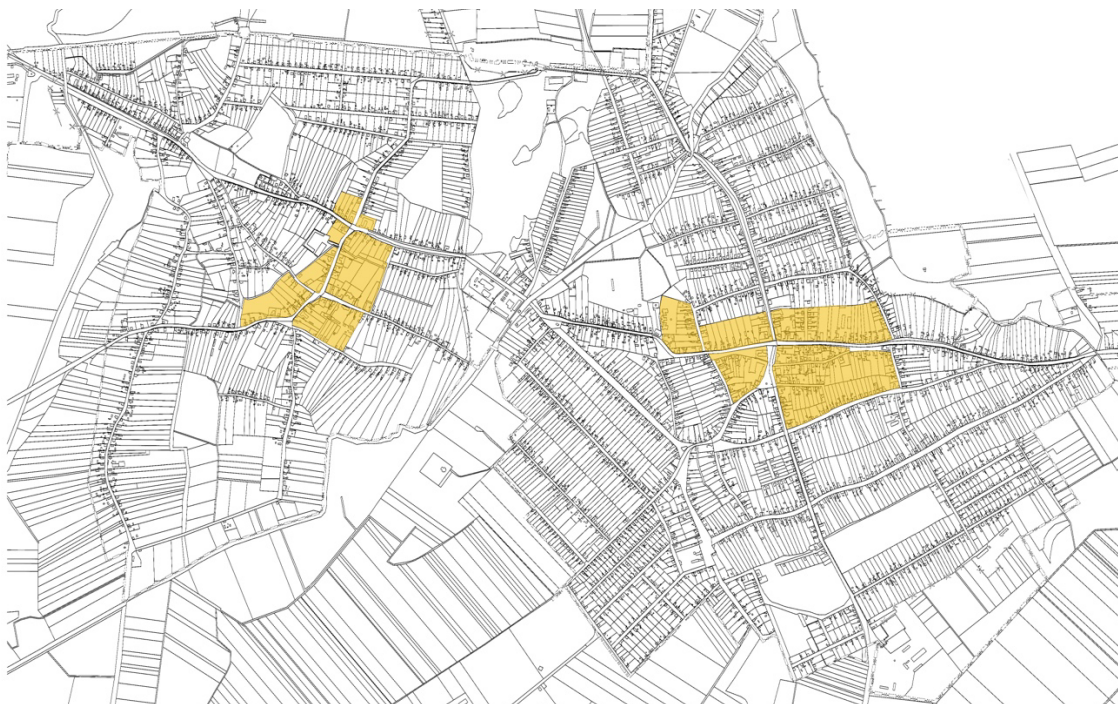
42. kép Oldalhatáron álló beépítés Vértesszentgyörgy központjában

43.kép Zárt sorú beépítés Nagyléta központjában

2.7.3. A városközpont:

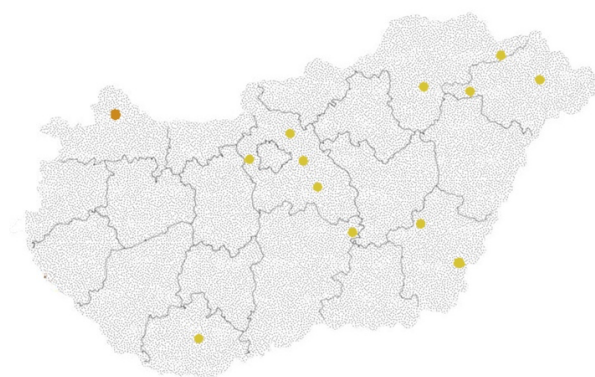
Mivel a település két különálló település egyesítésével jött létre mindkét településrész területén megtalálható az alközponti településrész, mely mindkét esetben közintézményekkel és társasházakkal beépített. A vértesi és a nagylétai településrész központja is egyaránt az adott városrészen található református templom környezetében jelennek meg, ahol vegyesen találhatóak lakó- és középületek, melyek között vannak igazgatási, kereskedelmi, szolgáltató, vendéglátó, oktatási, egészségügyi és egyházi funkciójú épületek.

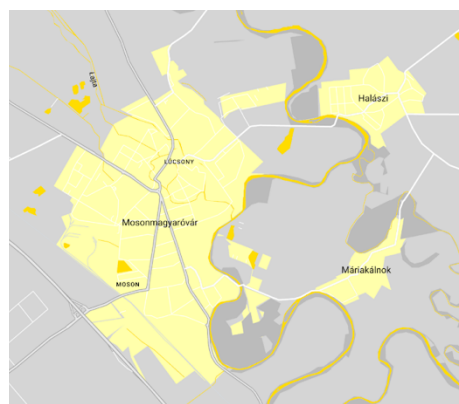
44. kép Létavértes városának két alközpontja

2.8. Mosonmagyaróvár

2.8.1. Mosonmagyaróvár létrejöttének története:

45. kép Mosonmagyaróvár elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

46. kép Mosonmagyaróvár város térképe

A mai Mosonmagyaróvár kettős egyesítéssel jött létre. Lucsony települést a 18. század végén csatolták Magyaróvárhoz, majd ezt követően 1939-ben Mosont és Magyaróvárat egyesítették és várossá alapították. Az osztrák határhoz közel, a Mosoni-

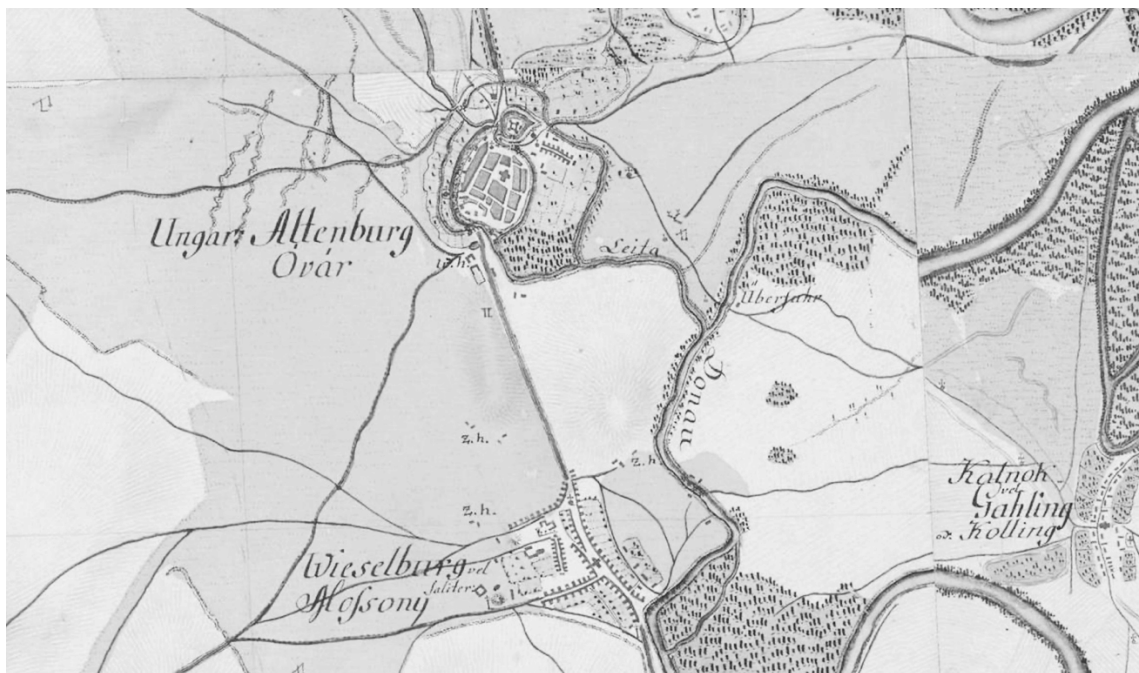

Duna mentén alakult ki. Fejlődésében nagy szerepet játszottak a földrajzi adottságai, lehetővé téve a gyors és látványos fejlődést.¹²

2.8.2. A városszövet jellege:

Magyaróvár belvárosa műemléki jelentőségű terület, Moson történeti belvárosának egésze pedig városszerkezeti és városképi védelem alatt áll.

Már az első katonai felmérésen jelölve van Óváron a Vár és a templom, mely köré szerveződik az egész falu. Moson korábban alakult ki, jelentőségét a vár adta, melynek pusztulása után tőle nem messze 2-3 kilométerre épült meg a 12. század közepén az Óvárnak nevezett vár és környezete. Természetesen a domborzati viszonyokhoz alkalmazkodva, vízközelben alakultak ki a települések. A vár vizes árokkal van körülvéve, később mellette egy kisebb falu alakult ki melynek központjában templom emelkedik. Moson szalagtelkes utcafalu, melynek orsós részében templom áll. A telkek hosszúak és keskenyek, melyek egyik végében, oldalhatáron sorakoznak a lakóházak. A telkek végében melléképületekkel.

47. kép Óvár és Lúcsöny – első katonai felmérés

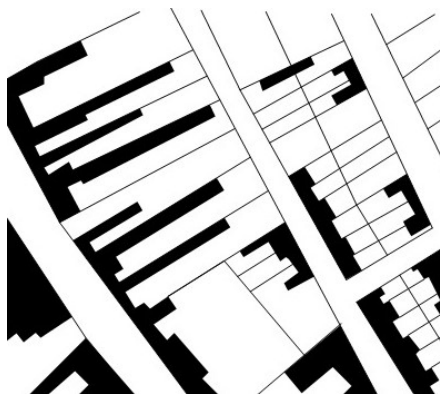
¹² Mosonmagyaróvár 2017

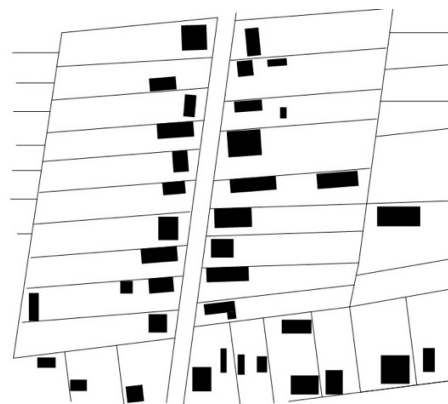
A mai Magyaróvár településrész utcaképét kétszintes zárt sorú beépítésű épületek adják az utcával párhuzamos kialakítással. Településszerkezetiileg három, egymástól jellegében elkülöníthető részre tagolható, a belvárosra, a Wittmann parkra és a vár környezetére.

Moson kialakítása két jellegében eltérő beépítés jellemzi, a templomtól Magyaróvár felé zárt sorú beépítés figyelhető meg, főként emeletes többszintes épületekből áll, míg délre szintén zárt sorú fésűs beépítés a mérvadó, de az épületek földszintes kialakításúak, melléképületekkel ellátottak. Ezen melléképületek a nagy népességnövekedés hatására lakóépületekké alakultak. A belváros területén a kisvárosias jelleg a mérvadó, a telkek szabályosak, kis mélységűek és szélességűek, oldalhatáron álló, egyszerű tömegű lakóépületekkel jelennek meg. Míg a szélesebb telkeken szabadon álló lakóházakat, néhol ikerházakat építettek.

Mindkét városrész belső magját kertvárosias területek veszik körül, ez adja a város területének legnagyobb részét. A telkek nagyméretűek, négyzet alaprajzú és oldalhatáron vagy szabadon álló épületekkel. A város ipari területein a szabadon álló beépítés a jellemző.

48. kép Zárt sorú beépítés a településrészek között

49. kép Oldalhatáron álló beépítés Moson belvárosában

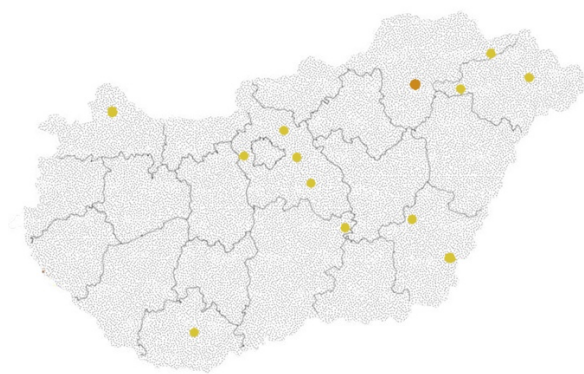
2.8.3. A városközpont:

A mai városban mindkét településrész saját alközponttal rendelkezik, a város két külön területén, melyek között főként intenzív beépítésű lakótelepek épültek. Magyaróvár településszerkezetileg három, egymástól jellegében elkülöníthető részre tagolható, a belvárosra, a Wittmann parkra és a vár környezetére. Mind a mosoni és mind a magyaróvári városközpont részek főútvonal mentén alakultak ki. A kereskedelmi, kulturális, egészségügyi és oktatási intézmények is ezen főutak mentén találhatóak.

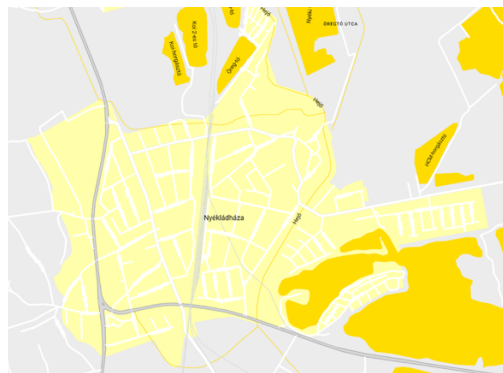
2.9. Nyékládháza

2.9.1. Nyékládháza létrejöttének története:

Nyékládháza mai nevét 1932-ben kapta, mikor egyesítettek két egyenrangú települést, Mezőnyéket és Ládházát. Városi rangot évtizedekkel később, 2003-ban tulajdonítottak a településnek, nevét a két településnév összerakásából kapta. A település közepén került kiépítésre a vasúti főútvonal, így ennek mentén fejlődött és terjeszkedett a beépítés. Északi és nyugati irányokból tavak határolják, melyek fizikai határvonalat jelentenek a további terjeszkedésének.¹³

50. kép Nyékládháza elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

51. kép Nyékládháza város térképe

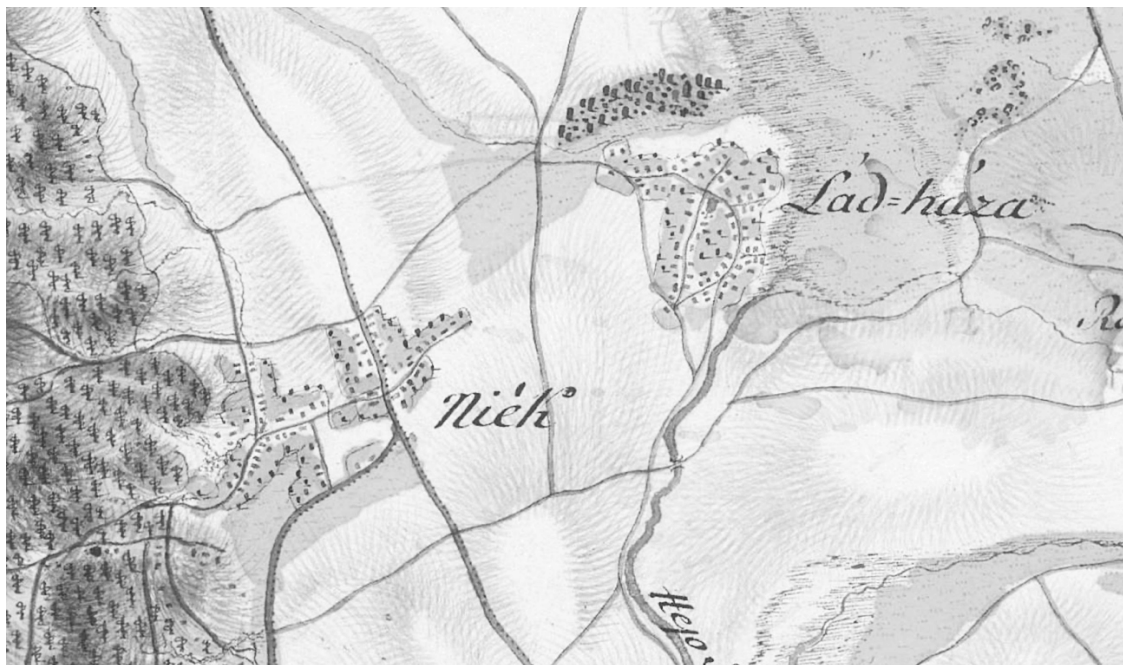
---

¹³ Nyékládháza 2017

2.9.2. A városszövet jellege

A ma meglévő beépítést és városi szövetet megfigyelve, a két település összeépült, nem rajzolódnak ki az egykori kontúrok és határvonalak. Két jelentős főútvonal és egy vasúti főútvonal halad végig a városon, melyek mentén fejlődött és terjeszkedett a település. A településszerkezetet közelebbről megvizsgálva ma is érzékelhetők az eredeti települések központjai, helyüket templomok jelzik. A város terjeszkedésének lehetőségeibe és a település formálásába jelentős szerepet játszanak a természeti adottságok, hiszen a várost északról, keletről és délről is tavak és dombok határolják.

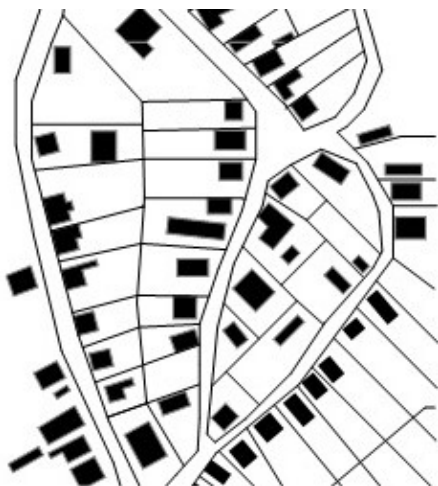
Az első katonai felmérésen jól látszik, hogy mindkét település folyóparton alakult ki. Ládháza halmazfalu, melynek közepén orsós terület található, melynek csúcsában található a református templom, mely a régi és mai településrész központja is. A beépítés az útra merőleges, oldalhatáron álló. Ezzel szemben Mezőnyék többutcsás szalagtelkes útifalu, ahol a beépítés szintén az útra merőleges és oldalhatáron álló.¹⁴

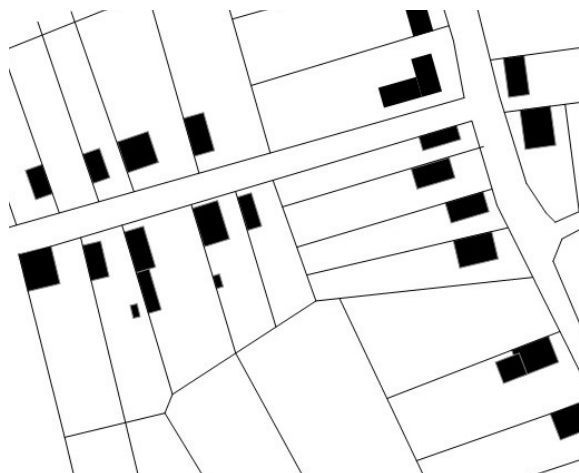
52. kép Mezőnyék és Ládháza – első katonai felmérés

---

¹⁴ Meggyesi 2008

53. kép Halmazfalva jellegű,
szabadon álló beépítés

54. kép Oldalhatáron álló beépítés

2.9.3. A városközpont

A város markáns határvonala a várost átszelő vasútvonal, mely kétfelé osztja a települést. A múltban induló kétközpontúság továbbélését a hagyományokon túl a vasút által markánsan elválasztott településrészekben megjelenő önálló oktatási intézmények, kereskedelmi egységek, templomok és temetők erősítik. A város a közelmúltban az agglomerációs ki - és betelepülés egyik kedvelt célpontjává vált, amely mindkét településrészen erőteljes lakóterület növekedést generált. A ládházi részen, a település növekedésének a vízfelületek szabnak fizikai korlátot, ennek okán a tópartok mentén számos vidéki- és üdülőház alakult ki. A nyéki településrész fokozatosan érte el lakó - és helyi gazdasági telepítésekkel a várost határoló domboldalt, ahol zártkerti építmények jelentek meg. Nyékládháza településképi megjelenését tehát alapvetően a kertes családlház, illetve az egy- és kétszintes középületek határozzák meg, valamint a tópart menti, illetve a domboldal peremén kialakult üdülő és hétvégi ház együttesek halmaza.

55. kép Nyékládháza városközpontjai

2.10. Órbottyán

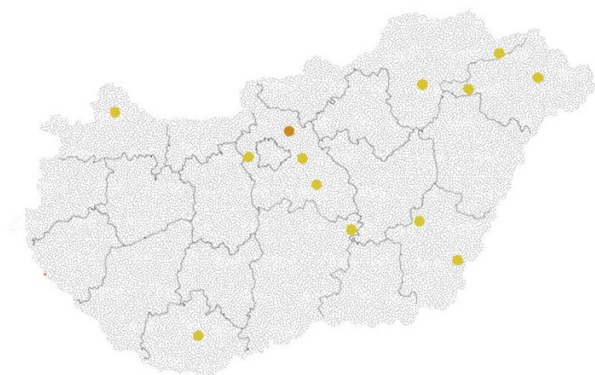
2.10.1. Órbottyán létrejöttének története:

Órbottyán két középkori eredetű falu, Órszentmiklós és Vácbotyán egyesítésével jött létre 1970-ben. A két egyenrangú település ekkor még nem szerezte meg városi rangját, csak 2013-ban, a közigazgatási és igazságügyi miniszterek javaslatára. Nevét a két település nevének részeiből vonták össze. A két mezőgazdasági jellegű település életére nagy hatást gyakorolt az 1911-ben átadott Budapest – Vác vasútvonal, mely segítette a kereskedelmet. Egyre többen költöztek az agglomerációba a fejlődő közlekedésnek köszönhetően, mivel a második világháború után folytatódott a területek parcellázása, így mindkét településrészen erősödött az urbanizáció és a szuburbanizációs folyamat egyaránt.¹⁵

---

¹⁵ Órbottyán 2017

56. kép Órbottyán elhelyezkedése
magyarországi viszonylatban

57. kép Órbottyán város térképe

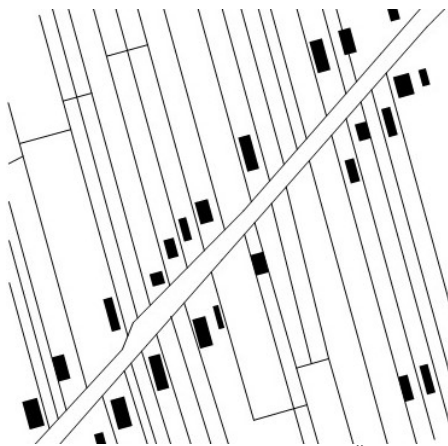
2.10.2. A városszövet jellege

A településen megfigyelhető a két összenőtt, középkori eredetű falvak szerkezeti lenyomata, a később tervszerűen parcellázott településrészek raszteres jellegű tömb és telek struktúrájában. A két településrészen eltérő beépítés és városi szövet volt jellemző. Az első katonai felmérésen kivehető, hogy Órszentmiklós eredetileg szalagtelkes útifalu, míg Vácbotyán halmazos beépítésű falu volt. Az utóbbinál főként oldalhatáron álló beépítés jellemző, az utcára merőleges gerincvonallal, esetenként előkerttel. Órszentmiklós esetében az útra merőleges, oldalhatáron álló beépítés a jellemző, a templom egy nagyobb útkereszteződés teresedésében helyezkedik el.

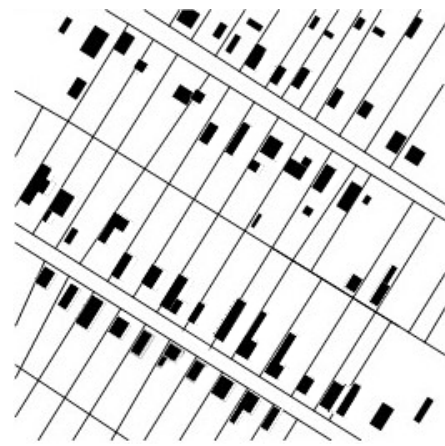

58. kép Vácbotyán és Órszentmiklós – első katonai felmérés

A település fejlődése során a modern korok építészeti lenyomatai ma is megtalálhatóak a városszövetben, ezért az így kialakult jelenlegi településkép vegyes területeket hordoz magában.

59. kép Szalagtelkes beépítés Órszentmiklóson

60. kép Oldalhatáron álló beépítés Vácbotyánon

2.10.3. A városközpont

A két városrésznek ma egy városközpontja van. A település terjeszkedése elsősorban főutak mentén zajlott, így a találkozásuknál, valamint a vasútállomás környezetében alakult ki a városközpont. Különböző kereskedelmi egységek, egészségügyi és oktatási intézmények, valamint sportpálya és parkok találhatóak itt. A városközponton kívül több alközpont is megfigyelhető, ahol egy szűkebb környezetben több nagyobb jelentőséggel bíró intézmény is található. Ilyen környezet a Hősök tere, ahol templomok, imaház, temető és a Polgármesteri Hivatal található. Másik hasonló terület a Világháborús emlékmű és környezete, ahol játszótér, templomok és temető is egy szűkebb közegbe csoportosul.

61. kép Órbottyán városközpontja

2.11. Sülysáp

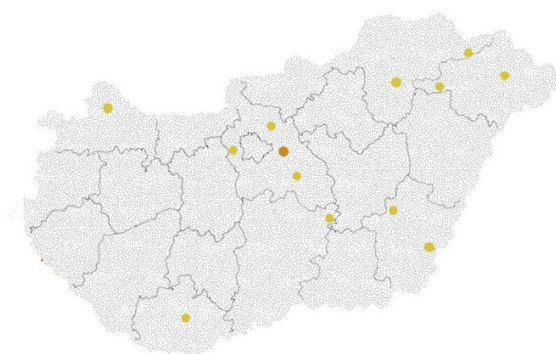
2.11.1. Sülysáp létrejöttének története:

A Gödöllői-dombság végén, az Alföld peremén elhelyezkedő város, mely Tápiósáp és Tápiósüly egyesítésével jött létre 1950-ben, melyet 1954-ben megszüntettek 16 évre a két település lakosságának elégedetlensége miatt . A két egyenrangú, Árpád-kori település városi rangját újraegyesülés után, 2013-ban kapta meg. Nevét a két településnév felének az összeolvasztásával hozták létre. A Gödöllői-dombság végén, az Alföld peremén elhelyezkedő város.¹⁶

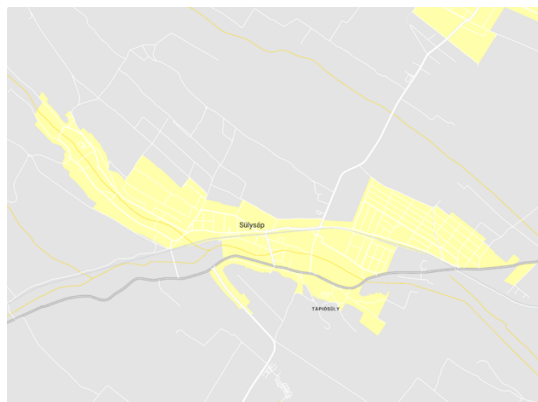
---

¹⁶ Sülysáp 2017

62. kép Sülysáp elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

63. kép Sülysáp város térképe

2.11.2. A városszövet jellege:

A két település első nyomai az első katonai felvételen már láthatóak voltak. Tápiósüly egyik része egy szalagtelkes útifalu volt, mely közepén épült meg a templom, mellette pedig egy halmazos jellegű beépítés látható. A telkeken a lakóházakat oldalhatáron álló beépítés jellemzi. Tápiósáp is útifalu, azonban duplasoros lakóházak jelennek meg amelyek a patak két oldalán helyezkednek el a völgyben.

64. kép Tápiósüly és Tápiósáp – első katonai felmérés

A városrészek fejlődése során az ipar tekintetében egy féloldalas fejlődés vette kezdetét. Míg Süly egy fontos kereskedelmi út mentén fekszik, Sáp ennél sokkal zártabb, távolabb esik tőle. Ezt a féloldalasságot a vasútvonal átadása is erősítette,

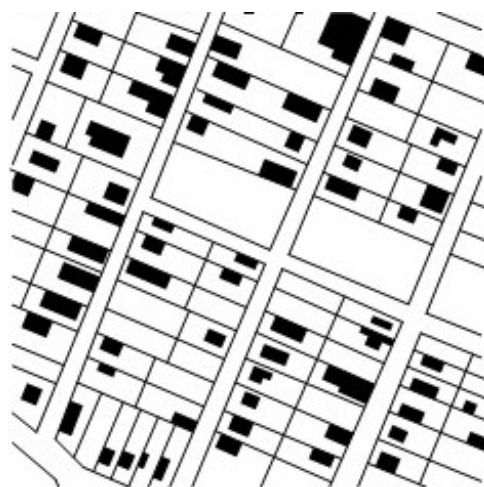
hiszen elsősorban Sülynnek jelentett előnyt. későbbiekben ez vezetett el az egyesülésig, hiszen a vasút irányába terjeszkedett mindkét falu. Ezen területek utcahálózata és beépítése is szabályos rendben történt meg. Míg a régi telekosztások hosszú keskeny formát mutatnak, addig az újabb telkek már jóval szélesebb és kisebb alapterülettel rendelkeznek.

A mai Sülysáp beépített területe változatosnak mondható, érzékelhető a terület felhasználásból és a szerkezetéből is, hogy két település összenövéséből, egyesüléséből alakult ki. A közös közművek megépítése miatt mára már teljesen egybeolvadt az egykori két különálló falu.

Megfigyelhető és jól elkülöníthető az organikusan, nem tervezetten kialakult falumag mindkét településrészén, valamint jellemző a szabálytalan alakú és változatos méretű, oldalhatáron álló és szabálytalan vonalvezetésű utcahálózat, mely eltér az újkori, tervezett település résztől, ahol szabályos utca és telekszerkezetek vannak kialakítva, általában szabadon álló beépítési móddal.

65. kép Régi szabálytalan telekosztású, szabadon álló beépítésű falumag

66. kép Újkori szabályos telekszerkezet és szabadon álló beépítésmód

2.11.3. A városközpont:

Az egykori településközpontok ma is működnek alközpontként. A városrészek máig őrzik kereskedelmi, vendéglátói, kulturális, oktatási, egészségügyi és egyházi központjaikat. A település fő központjának azonban a régi Tápiósüly közelében lévő vasútállomás közvetlen környezete tekinthető, itt csoportosul a legtöbb funkció, kereskedelmi egységek, oktatási és közigazgatási intézmények.

67. kép Sülysáp városközpontja

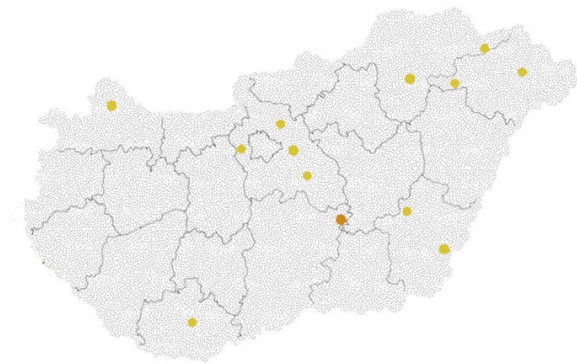
2.12. Tiszakécske

2.12.1. Tiszakécske létrejöttének története:

Tiszakécske Dél- Alföldön, három megye határán a Tisza mentén helyezkedik el. 1950-ben jött létre két egyenrangú település, Ókécske és Újkécske egyesítéséből. A városi rangot csak később 1986-ban kapta meg, ezután vette kezdetét a terület dinamikusabb fejlődése.¹⁷

---

¹⁷ Sülysáp 2017

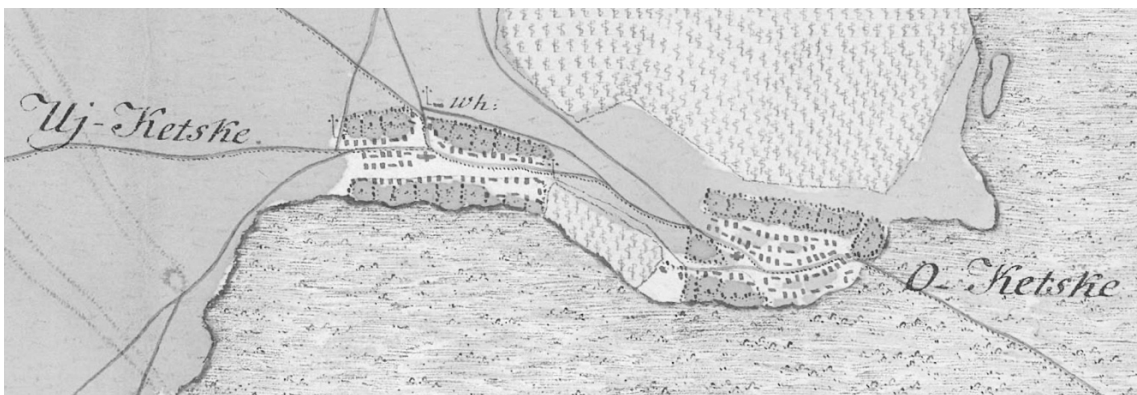
68. kép Tiszakécske elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

69. kép Tiszakécske város térképe

2.12.2. A városszövet jellege:

Az első katonai felmérést vizsgálva megállapítható, hogy míg Ókéske halmazfalu, addig Újkéske útifalu volt. Mindkét falu a domborzati viszonyokat figyelembe véve a folyó mellett magasparton épült. Mindkét település központjában egy-egy templom kapott helyet, melyek a mai napig megtalálhatóak.

70. kép Ókéske és Újkéske – első katonai felmérés

A két település fejlődése eltérő ütemben haladt egymás mellett. Újkéske gyorsabb fejlődését az 1897-ben kiépített vasútvonal hozta meg. Ezután mindkét település ennek irányába terjeszkedett, míg végül a települések egyesítése lett a célszerű megoldás.

Az utcák, terek összképe, a közterületek rendezettsége árulkodik a város történelméről. Azonban éles karakterbeli különbségek már nehezen figyelhetőek meg, hiszen a város folyamatosan átépül, megújul. Az egyetlen máig is megjelenő

különbségek az utca és a telekszerkezet kialakításában tűnik ki. A beépítési mód általában kertvárosi és kisvárosi jelleget mutat.

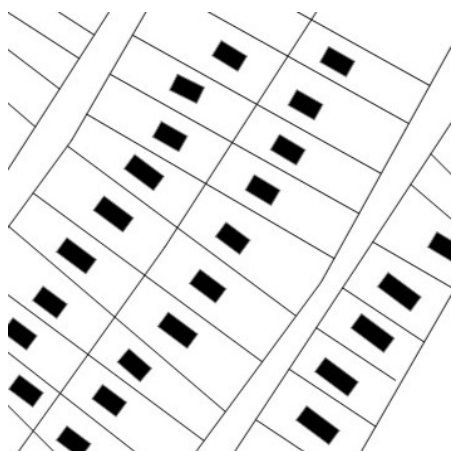
Mindkét terület telekszerkezetére a szabálytalan telekforma, kis telekméret, és keskeny úthálózat jellemző. A lakóházak általában előkert nélkül épültek az utcafrontra, illetve az oldalhatáron álló beépítés jellemzi őket.

A kisvárosi jellegű területeken a mezővárosi karakter jellemző, a telkek nagysága változó, néhol hézagosan zárt sorú, illetve szabadon álló beépítésekkel.

A kertvárosi jellegű területeken előkertes családi házak figyelhetők meg, szabadon vagy oldalhatáron álló beépítéssel. A kertvárosi jelleget az előkert és a viszonylag nagyobb területű hátsókert adja. A hagyományos szabadon álló lakóházakon kívül még iker-, sor-, illetve csoportházas kialakítás is jellemzi.

A falusias karakter elsősorban a város körül fekvő önálló belterülettel rendelkező településrészeken található meg. Oldalhatáron álló beépítés és fésűs elhelyezkedésű épületek jellemzik a területet. A telken belül az előkert és a hátsókert gyakran haszonkertként funkcionál.

Tiszakécskén a kisvárosi, a kertvárosi, illetve a falusias jellegű beépítésen kívül még megfigyelhető a hétvégi házas beépítés is. Ezek az üdülőterületek sajátos karaktert képviselnek. A kis alapterületű telkeken szabadonálló beépítés jellemzi a lakóépületeket.

71. kép Szabadonálló beépítés a kertvárosias területen

72. kép Szabadonálló beépítés szabálytalan telekformákkal

2.12.3. A városközpont:

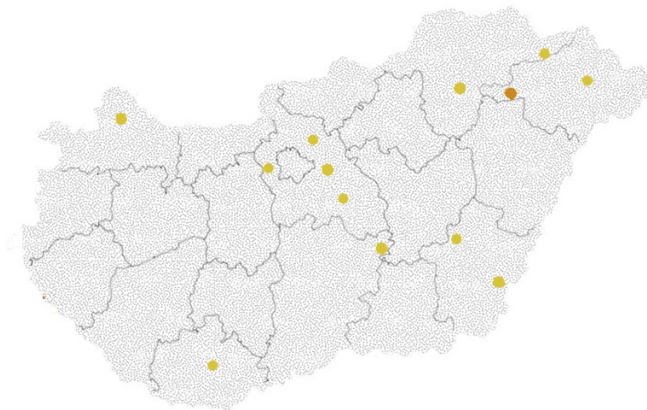
A város két része, Ókéske és Újkéske területei viszonylag jól körülhatárolhatóak, de fizikai határ nincs a két rész között. Az Újkéskei részen található a mai városközpont, itt csoportosulnak a kereskedelmi, kulturális és egészségügyi intézmények. A városközpont a kisvárosi karakterű, újabb, intenzívebb beépítésű területen található. Itt helyezkedik el a Polgármesteri hivatal, a Művelődési ház, egészségügyi intézmények és néhány kereskedelmi egység. A vasútállomás a város külső területén található, innen helyi buszokkal lehet eljutni a város egyes területeire.

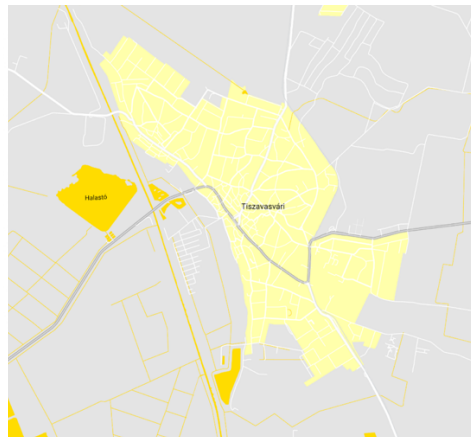
73. kép Tiszakécske városközpontja

2.13. Tiszavasvári

2.13.1. Tiszavasvári létrejöttének története:

74. kép Tiszavasvári elhelyezkedése magyarországi viszonylatban

75. kép Tiszavasvári város térképe

Tiszavasvári 1941-ben jött létre, Szentmihály és Tiszabüd települések egyesítésével. Ekkor Büdszentmihály nevet viselte, de a tiszabüdiek nem szerették volna elveszíteni önállóságukat így 1946-ban 4 évre ismét visszanyerték függetlenségüket. Azonban 1950-ben ismét egyesítették a két községet Büdszentmihály néven és majd csak 1952-ben kapta meg a Tiszavasvári elnevezést, mely a Tiszabüd városrész egykori önállóságának emlékeztetésére szolgál. Városi rangot ezután kapott, 1986-ban.¹⁸

2.13.2. A városszövet jellege:

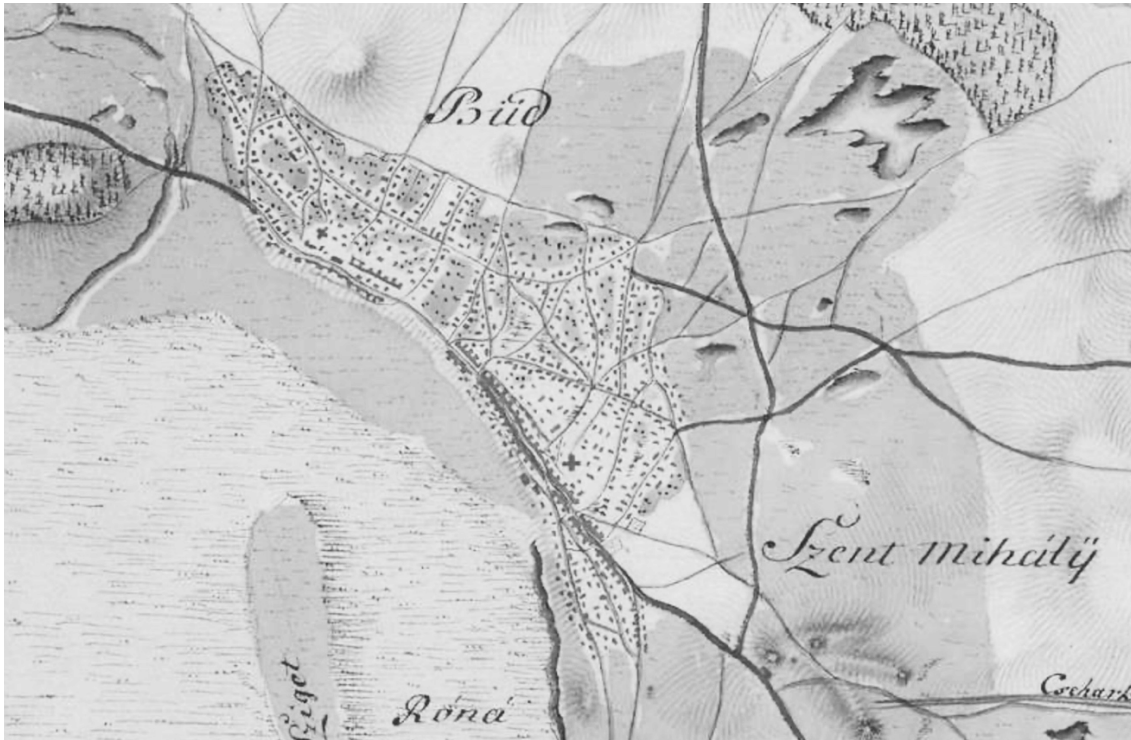
A város településszerkezete a természetföldrajzi viszonyok hatására jött létre, legfőképpen a domborzat és a vízrendszerek befolyásolták azt. Az első katonai felmérésen látszik, hogy a két település egymáshoz nagyon közel helyezkedtek el, már ekkor csak egy nagyon keskeny beépítetlen terület választotta el őket egymástól. Tiszabüd és Büdszentmihály is szabálytalan alaprajzú halmazfalú, azonban a vízpart mellett elhúzódó utca mentén erősen, a többi útvonalon halványabban megfigyelhetők

---

¹⁸ Tiszavasvári 2017

a szalagtelkek, melyeken az épületek hol szorosan, hol hézagosabban egysoros és kétsoros rendben csatlakoznak egymáshoz. A templom mindkét település közepén, a vízparthoz közel helyezkedett el.

76. kép Tiszabüd és Büdszentmihály – első katonai felmérés

A mai település megjelenése rendezett, az infrastrukturális kiépítése teljeskörű. A főút mentén kiágazó mellékutak zömében kanyargósak, rövidek és szűkek. A belső településkép fejlődését torzították az 1970-es és 1980-as évek lakásépítési programjai. A heterogén belső településkép azonban így is megmaradt a mai napig.

Tiszavasvári településképének vizsgálatakor hét eltérő karakterű településrészt határozhatunk meg. A település belterületén a településközpont, a kisvárosias, a kertvárosias és a falusias jellegű lakóövezetek, amik egymást szinte gyűrűként fogják közre. A település külterületén, főként a déli részeken találhatóak az ipari, gazdasági létesítmények, melyek eltérő karakterrel rendelkeznek. A hetedik kategória pedig a beépítésre nem szánt területek halmaza.

A kisvárosias lakóterület a településközpont közelében, a település középső részén alakult ki. Szinte teljes mértékben csak lakófunkció található meg itt, az épületek a telkeken szabadon álló beépítéssel jöttek létre, melléképületek nélkül.

A kertvárosias lakóterület a településközpont és a kisvárosias lakóterületet öleli körbe. A telkeken a jellemzően földszintes lakóházak oldalhatáron álló beépítéssel az utcára merőlegesen helyezkednek el.

A következő réteg mely szintén körbeöleli az előző beépítésű területeket a falusias lakóterület. Itt a lakóépületek mellett, vendéglátó és kereskedelmi funkcióval rendelkező épületek is megtalálhatóak. A telkeken a házak az utcafrontra merőlegesen, szabadonálló beépítéssel helyezkednek el. Zöldterületekben a hosszúkas telekosztások miatt sokkal gazdagabb terület.

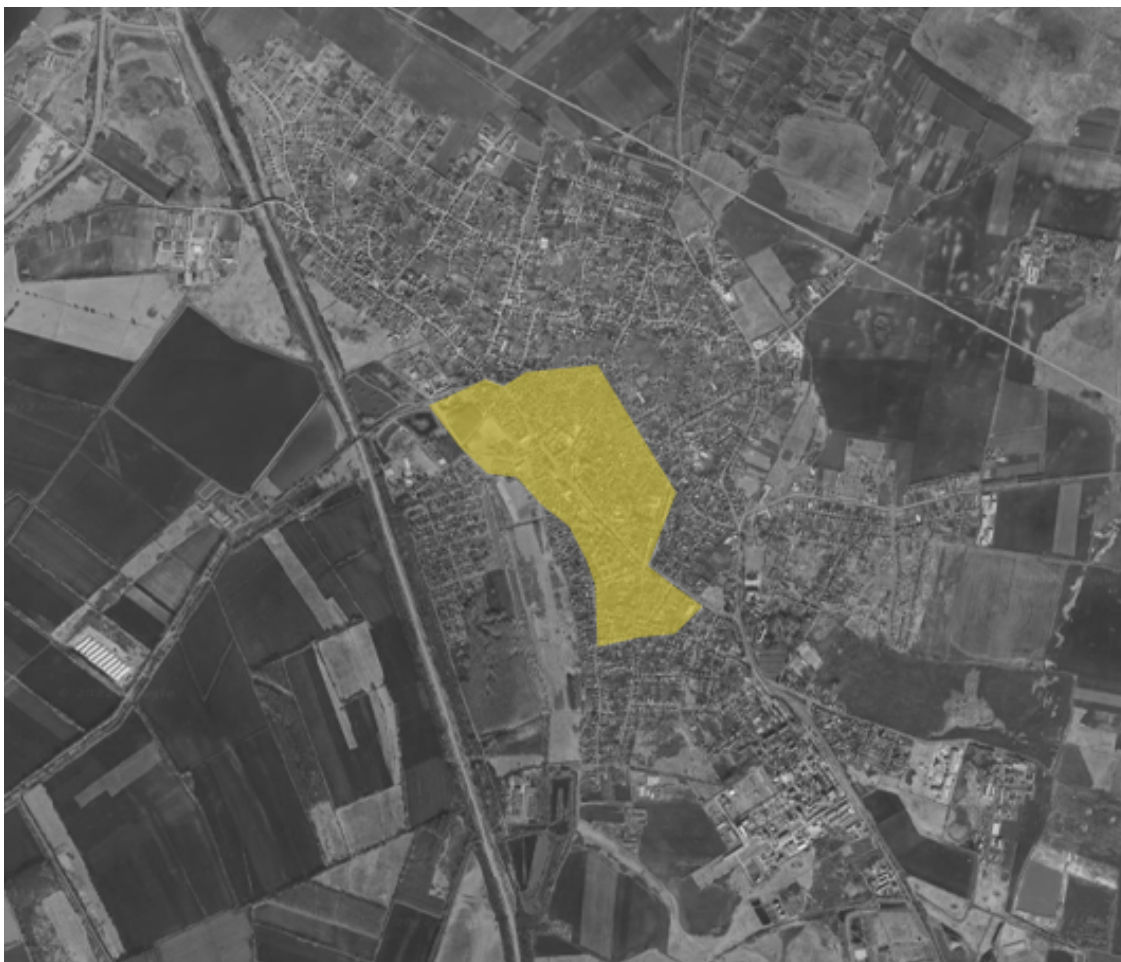
77. kép szabadonálló beépítés kisvárosias lakóterületen

78. kép oldalhatáron álló beépítés, kertvárosias lakóterületen

2.13.3. A városközpont:

A település közbenső részén alakult ki a város központja, mely jellemzően kereskedelmi, oktatási, közigazgatási és egyházi épületekből tevődik össze. A zárt sorú, előkert nélküli beépítésben a szolgáltatások a többszintes lakóházak földszinti részén foglalnak helyet, a lakófunkciók pedig az emeleti szinteken. A telkeken megjelenő melléképületek nem jellemzőek a területre. Ez a rész, mely a két egykori település között található, épült ki legkésőbb. Egyesítésük után kezdett fejlődni és alakulni.

79. kép Tiszavasvári városközpontja

3. A kialakult városközpontok értékelése napjainkban

3.1. Módszertan:

A kutatás során lehatárolt városoknak a kialakulása mellett, a városközpontjaiknak létrejötte és használhatósága is foglalkoztatott bennünket. Az adott városok központjainak értékelését kérdőíves módszerrel kutattuk fel, melyet online formában küldtünk ki az adott városok lakói számára. Ez a típusú módszer azonban nagyon pontatlan és sok hiányossággal rendelkezik, hiszen a válaszadók csak olyan személyek, akik internethasználók is, így ez erősen leszűkítette a válaszadók körét. Valamint sajnos nem minden városból kaptunk válaszokat, így azokat csak a saját gondolataink alapján tudjuk értékelni.

A kérdőívet online a közösségi média (Facebook) segítségével juttatuk el az emberekhez, melyet úgy szűkítettünk le, hogy az adott városok Facebook-csoportjaiba küldtük be a kérdőívet. A kitöltők csoportját leszűkítettük csak a városban élőkre, hiszen ők azok a személyek, akiknek a városközpont a mindennapi életüket meghatározza, ők azok, akik relevánsan meg tudják ítélni az esetleges hiányosságokat, szükséges fejlesztéseket. A kérdőívet összesen 92 fő töltötte ki, legnagyobb számban Biatorbágy és Gyomaendrőd településekről, míg Tiszavasvári, Nyékládháza és Baktalórántháza településekről nem kaptunk válaszokat.

A kérdéssor összeállításánál figyelembe vettük elsősorban a korosztályt, hiszen egészen nagy a különbség a generációk szükségletei között. Meglepő módon 18 év alatti személy nem töltötte ki a kérdőívet, azonban 70 év feletti lakosokat is sikerült elérnünk néhány városban.

A következő fontos lépés, hogy leszűkítettük, hogy a kérdező, melyik városban és azon belül melyik településrészen lakik, majd választaniuk kellett 4 lehetőség közül, hogy a városközpontjukat milyen jellegűnek érzik és hogy hol található. Az itt adott válasz alapján más-más kérdéseket kaptak a kitöltők.

Az első válaszlehetőség: a két településrész két egyenrangú központtal rendelkezik

Aki ezt jelölte be, azoknak a következő kérdések jöttek fel:

Milyen funkciók találhatóak a saját településrészed központjában?

-kulturális központ (múzeum, művelődési ház, könyvtár)

-kereskedelmi központ (pláza, bevásárlóközpont)

-közösségi tér (templom, park)

Ezt azért találtuk fontosnak megkérdezni, mert vannak olyan települések, ahol más-más területen alakultak ki más-más jellegű központok, például lehet egy városnak kulturális központja és kereskedelmi központja is akár egy helyen, akár távol egymástól.

Milyennek látod a városrészedben a központot? A lehetőségeket tekintve minden megtalálható-e a központban? Mi az, amit el lehet ott intézni?

Mi hiányzik a városrészedben lévő központból? Hogyan lehetne még jobbá tenni azt?

Át kell-e menned a másik városrészre egyes esetekben? (Pl: Nincs posta a városrészeden, levelet feladni csak a másik városrészen tudsz.)

Ezen kérdésekre saját szavakkal lehetett választ adni, hiszen itt nagyon szubjektív véleménye lehet a lakosoknak. Fontos információ az is, hogy megtudjuk, hogy ha egy városnak két egyenrangú központja is van, akkor az adott városrészen élők el tudnak-e mindent intézni a saját központjukban, vagy vannak esetek amikor problémát okoz az ügyintézés és át kell utazniuk a másik alközpontba.

A második válaszlehetőség: a két településrész egy új közös központtal rendelkezik

Aki ezt jelölte be, azoknak a következő kérdések jöttek fel:

Milyen funkciók találhatóak a saját településrészed központjában?

-kulturális központ (múzeum, művelődési ház, könyvtár)

-kereskedelmi központ (pláza, bevásárlóközpont)

-közösségi tér (templom, park)

-egyéb

Milyennek látod az új városközpontot? A lehetőségeket tekintve minden megtalálható-e a központban? Mi az, amit el lehet ott intézni?

Mi hiányzik az új városközpontból? Hogyan lehetne még jobbá tenni azt?

Egy új városközpont esetében még érdekesebb lehet, hogy milyen funkciók valósultak meg és mik azok, amik hiányoznak. Itt is saját gondolatokat írhattak le a kitöltők.

A harmadik válaszlehetőség: a két településrész közül az egyik településrész régebbi központja vált az egyesült település új központjává

Aki ezt jelölte be, azoknak a következő kérdések jöttek fel:

Melyik településrész központja lett az egyesült település központja?

Milyen funkciók találhatóak a településrész központjában? Több válasz is adható.

Van-e olyan eset, amikor valamit elintézni, csak a másik városrészen tudsz és nem a központban? (Pl: Nincs posta a központban, levelet feladni csak a másik városrészen tudsz.)

Milyennek látod a központot? A lehetőségeket tekintve minden megtalálható-e a központban? Mi az, amit el lehet ott intézni?

Mi hiányzik a központból? Hogyan lehetne még jobbra tenni azt?

Érdekes lehet, hogy melyik területen alakult ki az egyesült város központja, ennek milyen okai lehetnek és vajon minden funkció átköltözött-e erre a részre és ha nem, akkor mi az, amit máshol kell elintézni.

A negyedik válaszlehetőség: nincs városközpont

Aki ezt jelölte be, azoknak a következő kérdések jöttek fel:

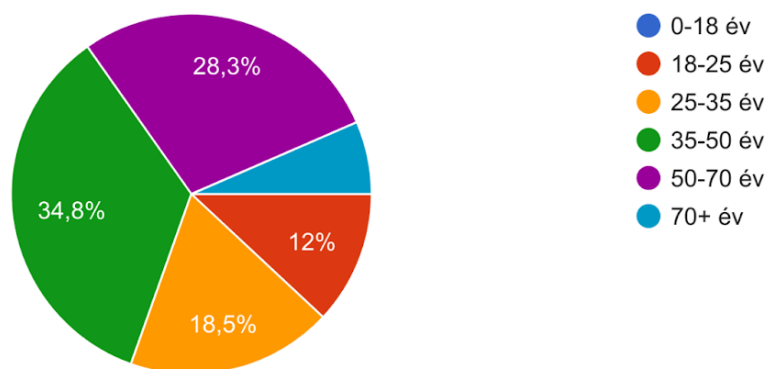
Miért gondolod úgy, hogy nincs városközpont?

Mit javasolsz, hogyan lehetne tenni ez ellen? Hol kéne kialakítani a városon belül egy központot?

Természetesen az is előfordulhat, hogy a lakók úgy érzik, hogy nincs városközpontjuk, vagy hiányos, így mindenképpen ki szeretnénk volna térni erre, hogy ennek milyen okai lehetnek és milyen javaslatot tudnának mondani, milyen lenne a számukra ideális városközpont.

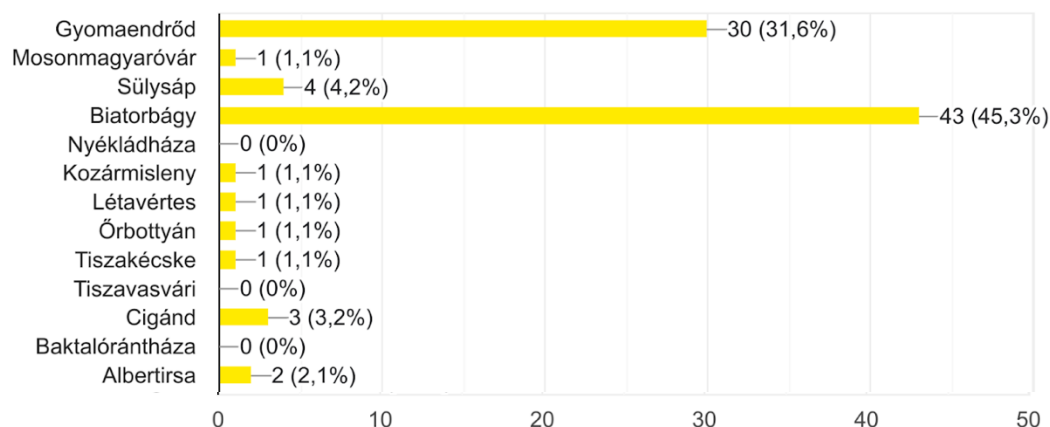
3.2. A kérdőív kiértékelése:

A kérdőív elemzésekor az első, amit megvizsgáltunk az a kitöltők korbeli eloszlása. Ez azért hozott érdekes eredményt, mert 18 év alatti személy nem töltötte ki a kérdőívet, amely a mai felgyorsult online világban igencsak meglepő eredmény, főleg, hogy 70 év feletti kitöltő is volt. Természetesen ez azért volt fontos, mert megfigyelhető volt, hogy az idősebb korosztály számára nem feltétlenül elsődleges egy szórakozóhely megléte a központban, míg a fiatalokat ezek a funkciók vonzzák jobban.

1. diagram Milyen idős vagy?

A városokból a kitöltés nagyon változó, vagy nagyon sokan, vagy csak 1-2 személy adott választ, emiatt vannak városok melyeket nem lehet relevánsan kiértékelni a lakók szemszögéből.

2. diagram: Melyik városban élsz?

A felmérésben a két legtöbb választ kapott város kiértékelésével kezdenénk.

Bátorbágyról összesen 43 válasz kaptunk, Bián 21-en Torbágyon 22-en laknak közülük. A biaiak közül 13 a torbágyiak közül pedig 11-en gondolják úgy, hogy egy új városközpont jött létre. Akik úgy gondolják, hogy az egyik városrész központja lett az új városközpont az Biáról 3 fő, Torbágyról pedig 8 fő. Az érdekesség itt, hogy mind a 11 válaszadó úgy gondolja, hogy az új városközpont a torbágyi alközpontból kialakult kulturális és közösségi központ. Városszerkezeti szempontból azonban az új városközpont létrejött a mérvadó, hiszen a régi vasútvonal és a Viadukthoz vezető út az, amely beépült a fontosabb kulturális és közösségi funkciókkal, amely pedig Torbágy és Bia határán alakult ki. 5 válaszadó érzi úgy, hogy nincs városközpontjuk. Ez véleményünk szerint annak tudható be, hogy a régi vasútvonal áthelyezésével egy elnyújtott sorban helyezkednek el a fontosabb középületek és néhány fontosabb funkció kikerült a peremterületekre.

A második legnagyobb létszámú kitöltés Gyomaendrőd lakosaitól jött. Összesen 27-en töltötték ki az űrlapot, azonban Endrődről összesen csak 2 fő adott válaszokat. Mindkét endrődi lakos úgy gondolja, hogy egy új városközpont jött létre Gyomaendrődön, amely egy kereskedelmi központ a két város között.

Mivel helyi kötődéssel rendelkezünk, így tudjuk, hogy mivel nem felhőtlen a viszony a két városrész között, így az endrődiek inkább tartják a kereskedelmi központot városközpontnak, mint a gyomai alközpontot, pedig a templom, a liget, a közösségi és kulturális funkciók is mind a gyomai városrészen vannak. A 20 gyomai kitöltő közül 12-en gondolják úgy, hogy az egyik településrész alközpontja lett, a város közös központja és mindannyian a gyomai városrész alközpontját jelölték meg. Ez egy kulturális és közösségi központ, templommal, ligettel, parkkal, művelődési házzal, postával és egyéb kereskedelmi funkciókkal. Két fő gondolja úgy, hogy nincs városközpont, közülük az egyikük Gyomán a másikuk a két város között alakítaná ki a városközpontot. Véleményünk szerint sincs rendesen kialakított városközpont Gyomaendrődön, ha választani kellene akkor viszont a gyomai részt mondanánk erősebb városközpontnak, hiszen jóval több funkció és középület található meg ezen a területen. Az új városközpontot a két település közé tervezték el, azonban itt egy kereskedelmi központ kezdett kialakulni, bevásárlóközponttal, amely teljesen ellehetetlenítette egy harmonikus, élhető központ létrejöttét.

Sülysápról összesen 4 fő töltötte ki a kérdőívet, mindannyian Tápiósüly városrészeiről. Összességében Tápiósüly alközpontját érzik a város új központjának és néhány üzletet közösségi teret, sportolási lehetőséget hiányolnak a lakók.

Az ennél kevesebb kitöltéssel rendelkező városokról nem tudunk releváns következtetéseket levonni a kérdőív alapján.

3.3 Konklúzió

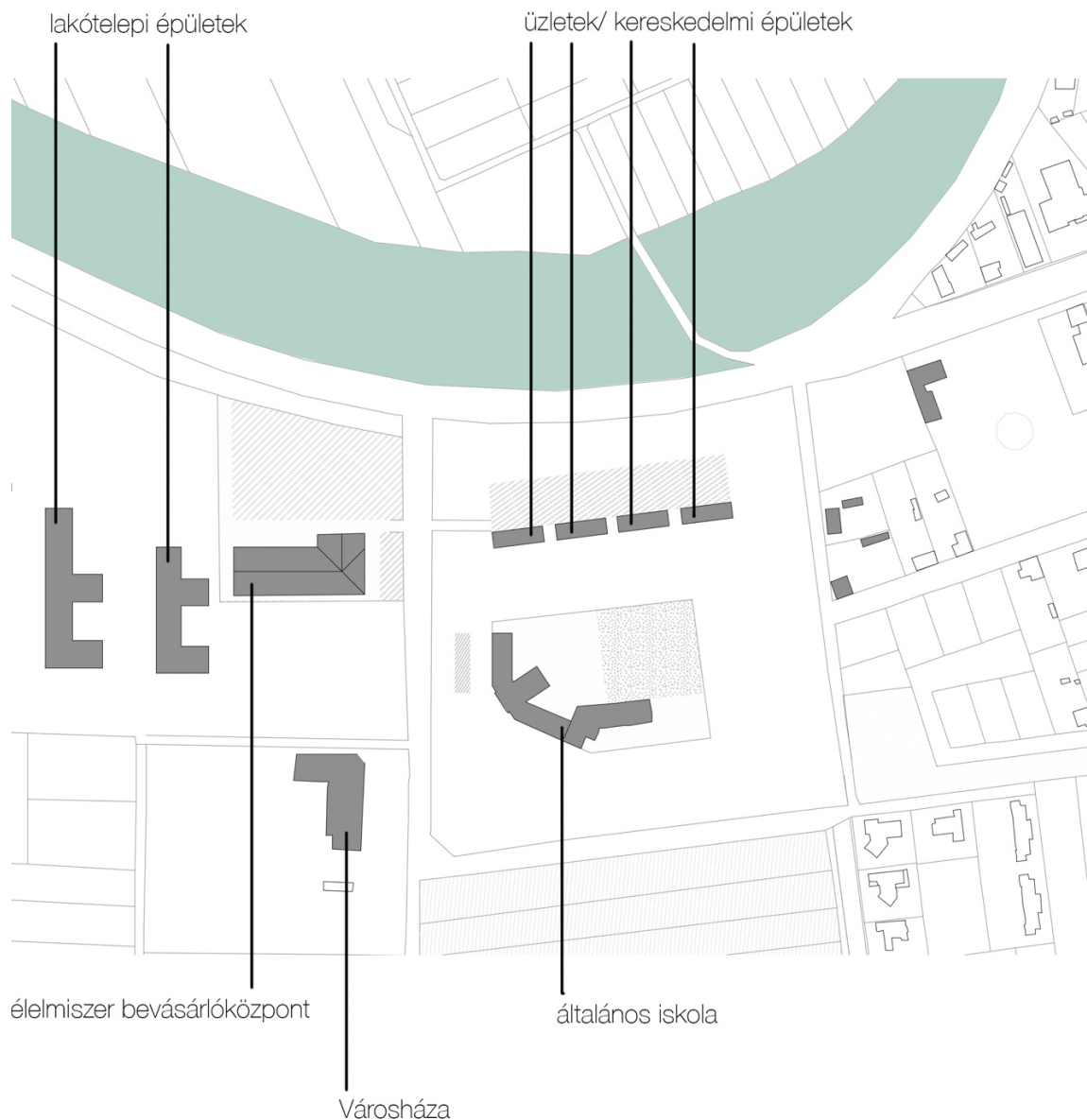
A felmérés összességében azt mutatja meg számunkra, hogy mennyire szubjektív is egy városközpont megléte, hiszen egy városból való személyek is többféleképpen látják a városközpontjaik helyzetét, meglétét és hiányát. Nagyon széles spektrumon lehet vizsgálni, hogy milyen funkciók azok, amelyek egy városközpontot igazi városközponttá tesznek. A várostervezőknek ez az a gondolat, amelyet folyamatosan szem előtt kell tartaniuk, hiszen ezen egyesült városok helyzetét és a lakosság elégedettségét nagyban befolyásolják az általuk meghozott építészeti döntések.

4. VÁROSÉPÍTÉSZETI JAVASLAT:

// A kutatás tapasztalatainak alkalmazása a tervezési gyakorlatban //

A kutatás és a kérdőíves felmérés tapasztalataira támaszkodva és azokat figyelembe véve, javaslatot teszünk Gyomaendrőd város központjának kialakítására. Ahogyan az kiderült a dolgozat folyamán, a település nagyon érdekes helyzetben van a városközpontot illetően, hiszen mind a két településrészen megtalálható egy-egy alközpont, azonban egyik sem viselkedik teljes értékű városközpontként. A személyes tapasztalatokra és a kérdőív válaszaira támaszkodva nagyon fontos lenne egy központ kiépítése, hogy teret adjon a közösségi életnek és erre jó lehetőséget teremt a két városrész közötti üres terület, ahol már elkezdett a város kereskedelmi központja kialakulni. Az itt megjelenő holtág és hatalmas zöld, fás terület kiváló helyszín lenne arra, hogy a mai napig széthúzó közösség összekovácsolódjon.

A területen egy élelmiszer bevásárlóközpont, a Városháza, általános iskola és a nemrégiben épült kereskedelmi üzletsor található. Az épületek nagyon szétszórtnak, rendezetlenül helyezkednek el a területen, amely egyfelől rontja a terület összhangját, ugyanakkor lehetőség van az övezet újraszervezésére.

80. kép Gyomaendrőd félbehagyott városközpontjának meglévő épületei

A terület határán fut végig a Főútvonal, melynek szerencsés lenne a Selyem út felőli tehermentesítése, így a forgalom el tudna oszlani. Emellett kialakítottunk 4 buszmegállót is, mely a helyi járatok állomásai lennének. A holtág gyalogos hídjával szembeni utca autós forgalmát megszüntetnénk, így kialakulna egy gyalogos főtengely a területen, sétálóutcaként. A felgyorsult technológiai fejlődés, a mobilitás és az online munkavégzés lehetőséget ad arra, hogy az előregedő Gyomaendrőd városába a fiatalok előszeretettel visszaköltözzenek. A vidéki területek urbanizációja alternatívát nyújt a nagyvárosi életmódnak egy természetközelibb környezetben.

Számunkra fontos lenne, ha a központban ki tudna alakulni egy olyan tér, ahová nem csak hétvégén pihenni, de hétközben dolgozni is szívesen jöjjön az ember, így a lakóteleptől nem messze, irodákat, co-working irodákat és a kisvállalkozások segítségének céljából inkubátor üzlethelyiségeket alakítottunk ki. Ahhoz, hogy ez a terület az este folyamán se ürüljön ki, új lakóblokkok kialakítására van szükség, melyek földszinti részére különböző szolgáltatások kerülhetnének, felpezsdítve ezáltal az itt lakók életét. Ezt a meglévő lakótelepi épületek és az iskola közelében helyeztük el, létrehozva ezzel egy több funkciót is tartalmazható belső udvart. A sétáló utca melletti terület intenzív használata érdekében egy alkotóház, kiállító térrel és egy ehhez kapcsolódó fiatalok számára használható közösségi házat helyeztünk el, egy többféleképpen használható közparkkal együtt. Ettől nem messze, egy szabadtéri színpad kapna helyet, mely tökéletes helyszíne lehetne a városban megrendezésre kerülő fesztiváloknak, utcabáloknak, melyek most a gyomai városrész egy zsúfolt, szűk utcájában kerülnek megrendezésre. A sétálóutca mentén több kiszolgáló és vendéglátó egység kialakítását javasoljuk, például étterem, kávézó, fagyizó, pékség, valamint elhelyezésre került egy szállás is, mely lehetővé tenné, hogy a városba látogatók ne csak az endrődi vagy a gyomai városrészen szállhassanak meg. A sétálóutca, mely tengelyként jelenik meg a városközpontban, zöldövezetekkel körített, két végpontjában pedig egy-egy természetközeli funkció került. A holtágak kedvelt helyeik a sportolóknak, több egyesület is létesült Gyomaendrődön, így szükségesnek tartanánk egy evezős központ kialakítását, ahol a sportolók számára nem csak sportolási, de kikapcsolódási lehetőségek is vannak. A holtág túlsó oldalán pedig egy vízisétány készülhetne, melyen az esetleges vízi versenyek is kényelmesen nézhetőek. A sétálóutca szemközti végén pedig rekreációs zöldterületet alakítanánk ki, hiszen ez a terület most is dús növényzettel, magas fákkal rendelkezik és a délen lévő lakóövezettől enyhén elzárja a szabadtéri színpad zaját. A területen összességében fontosnak találjuk, hogy sok zöld felület legyen, melyeket különbözőképpen tudnak használni a lakosok és az ide látogatók egyaránt.

81. kép Gyomaendrőd városközpontjának lehetséges kialakításának ábrája

5. ÖSSZEGZÉS

A 19. században történt népességnövekedés és ipari fejlődés miatt összenövő városok központjainak kialakulása, helyzete meglehetősen nehézkes volt. A mai napi találhatóak hiányosságok az összes vizsgált településen. Véleményünk szerint nagyon komoly feladat a két egykor különböző településrésznek az összenövése utáni új városi indentitás megtalálása és érvényesítése. A kutatás során megfigyelhető, hogy ez néhány esetben megvalósult, ám vannak olyan városok, melyek mai napig nem működnek megfelelően. Ez részben a különböző korok építészeti megoldásai miatt alakulhatott így, részben viszont a városi tervezés hiánya okozza ezeket. Kiemelten fontos lenne ezen városok identitásának megújítása vagy esetleges fenntartása különböző építészeti eszközök segítségével. Nélkülözhetetlen, hogy egy új funkció beépítése előtt, ne vizsgáljuk meg a város egységét.

Összességében kimondható, hogy ezen települések a mai napig őrzik az eredeti kialakulásuknak a helyeit, akár kialakult új városközpont, akár nem, hiszen a mai napig megjelenik a városszövetükben a templom és az azt körülvevő archaikus beépítési mód. Minden esetben kiemelhető azonban egy olyan városrész mely központibb jelleget kapott az idők során, de véleményünk szerint ezek nem teljes értékű központok lettek, mert továbbra is fennmaradtak a kisebb részek alközpontként.

6. IRODALOMJEGYZÉK

Kovács 2002	Kovács Zoltán: Népeség- és településföldrajz, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2002
Beluszky 2004	Beluszky Pál: Magyarország településföldrajza, Budapest, Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2004
Meggyesi 2008	Meggyesi Tamás: Települési kultúráink, Budapest, TERC Kft Kiadó, 2008
Meggyesi 1985	Meggyesi Tamás: A városépítés útjai és tévútjai, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 1985
Meggyesi 2006	Meggyesi Tamás: Városépítéset, egyetemi jegyzet -kézirat-, Budapest, 2006
Tóth 1997	Tóth Zoltán: A települések világa, Pécs, Ponte Press Kiadó, 1997
Tóth 2003	Tóth Zoltán - Gömör János - Hübner Mátyás: A településfejlesztés és rendezés tervezése, Pécs, 2003
Peters 1978	Peters, Paulhans: A város az emberért, Budapest, Corvina Kiadó, 1978
Tompai 1977	Tompai Géza: Városépítés 1, 1977
Tompai 1991	Tompai Géza: A falu, 1991
Tompai 2011	Tompai Géza: Területrendezés, 2011
Enyedi 1984	Enyedi György: Az urbanizációs ciklus és a magyar településhálózat átalakulása, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1984
Gömör	Gömör János–Hübner Mátyás–Tóth Zoltán: A településfejlesztés és rendezés tervezése
Albertirsa 2017	Albertirsa településképi és arculati kézikönyv, Vögyzugoly Műhely Kft., 2017
Baktalórántháza 2015	Baktalórántháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája, 2015
Baktalórántháza 2021	Baktalórántháza város településrendezési tervmódosítás, 2021
Biatorbágy 2018	Biatorbágy településképi és arculati kézikönyve, Teampannon Kft., 2018
Biatorbágy 2021	Biatorbágy helyi Építési Szabályzata, 2021
Cigánd 2017	Cigánd településképi és arculati kézikönyve, 2017
Gyomaendrőd 2017	Gyomaendrőd településképi és arculati kézikönyve, 2017
Gyomaendrőd 2022	Beszélgetés Szonda Istvánnal, az Endrődi Tájház és Helytörténeti Múzeum vezetőjével
Kozármisleny 2017	Kozármisleny településképi és arculati kézikönyve, Gáspár Róbert, 2017

Kozármisleny 2021	Kozármisleny város helyi építési szabályzata, B&H Régió Bt., 2021
Létavértes 2017	Létavértes településképi és arculati kézikönyve, 2017
Létavértes 2007-2015	Létavértes város helyi építési szabályzata, Cívisterv, 2007-2015
Mosonmagyaróvár 2017	Mosonmagyaróvár településképi és arculati kézikönyve, 2017
Nyékládháza 2017	Nyékládháza településképi és arculati kézikönyve, 2017
Órbottyán 2017	Órbottyán településképi és arculati kézikönyve, 2017
Sülysáp 2017	Sülysáp településképi és arculati kézikönyve, 2017
Tiszkécske 2017	Tiszkécske településképi és arculati kézikönyve, 2017
Tiszavasvári 2017	Tiszavasvári településképi és arculati kézikönyve, 2017
Tiszavasvári 2013	Akcióterületi Terv, Tiszavasvári Város Önkormányzata, 2013

INTERNETES FORRÁSOK:

Albertirsa honlapja	https://albertirsa.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Baktalórántháza honlapja	https://baktaloranthaza.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Biatorbágy honlapja	https://biatorbagy.hu	[utoljára megtekintve: 2022.11.01.]
Cigánd honlapja	http://cigand.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Gyomaendrőd honlapja	https://www.gyomaendrod.hu	[utoljára megtekintve: 2022.11.02.]
Kozármisleny honlapja	https://www.kozarmisleny.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Létavértes honlapja	https://www.letavertes.hu/	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Mosonmagyaróvár honlapja	http://www.mosonmagyarovar.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Nyékládháza honlapja	https://www.nyekladhaza.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Órbottyán honlapja	http://www.orbottyan.hu	[utoljára megtekintve: 2022.11.01.]
Sárbogárd honlapja	https://www.sarbogard.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Sülysáp honlapja	https://www.sulysap.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Tiszkécske honlapja	https://www.tiszakecske.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]
Tiszavasvári honlapja	https://www.tiszavasvari.hu	[utoljára megtekintve: 2022.10.31.]

7. KÉP- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. kép Albertirsa elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 7	saját kép Photoshoppal készítve
2. kép Albertirsa város térképe 7	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
3. kép Oldalhatáron álló beépítés a falusias lakóterületen 8	Albertirsa arculati kézikönyv
4. kép Szabadonálló beépítés az új városrészekben 8	Albertirsa arculati kézikönyv
5. kép Alberti és Irsa - első katonai felmérés 8	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
6. kép Albertirsa városközpontja 9	Albertirsa arculati kézikönyv
7. kép Baktalórántháza elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 9	saját kép Photoshoppal készítve
8. kép Baktalórántháza város térképe 10	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
9. kép oldalhatáron álló beépítés a falusias jellegű övezetben 11	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
10. kép szabadonálló beépítés a kertvárosi övezetben 11	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
11. kép Bakta és Lórántháza - első katonai felmérés 11	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
12. kép Nyírbakta városközpontja 12	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
13. kép Cigánd elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 13	saját kép Photoshoppal készítve
14. kép Cigánd város térképe 13	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
15. kép Kiscigánd és Nagycigánd - első katonai felmérés 14	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
16. kép oldalhatáron álló, előkertes beépítés 14	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
17. kép városközpont sűrű, változatos beépítésű városszövege 14	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
18. kép Cigánd városközpontja 15	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
19. kép Kozármisleny elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 16	saját kép Photoshoppal készítve
20. kép Kozármisleny város térképe 16	saját kép a https://snazzymaps.com használatával

21. kép Kiskozár és Mislény – első katonai felmérés 17	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
22. kép Öregfalú oldalhatáron álló beépítése	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
23. kép Újtelep, Csikósvölgy oldalhatáron álló beépítése 18	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
24. kép Újfalú szabályos telekosztása, oldalhatáron álló beépítéssel	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
25. kép Új városrészek szabadon álló beépítése 18	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
26. kép Kozármisleny városközpontjai 19	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
27. kép Gyomaendrőd elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 20	saját kép Photoshoppal készítve
28. kép Gyomaendrőd város térképe 20	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
29. kép Gyoma és Endrőd – első katonai felmérés 20	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
30. kép Alközpont vegyes beépítése 21	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
31. kép Falusias lakóterület, oldalhatáron álló beépítéssel 21	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
32. kép Gyomaendrőd városközpontjai 22	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
33. kép Biatorbágy elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 22	saját kép Photoshoppal készítve
34. kép Biatorbágy város térképe 22	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
35. kép Bia és Torbágy – első katonai felmérés 23	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
36. kép Falusias jellegű, oldalhatáron álló beépítés 24	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
37. kép Szellő, szabadon álló beépítés 24	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
38. kép Biatorbágy városközpontja 25	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
39. kép Létavértes elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 26	saját kép Photoshoppal készítve

40. kép Létavértes város térképe 26	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
41. kép Nagyléta és Vértes – első katonai felmérés 27	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
42. kép Oldalhatáron álló beépítés Vértes központjában 28	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
43. kép Zárt sorú beépítés Nagyléta központjában 28	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
44. kép Létavértes városának két alközpontja 29	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
45. kép Mosonmagyaróvár elhelyezkedése 29	saját kép Photoshoppal készítve
46. kép Mosonmagyaróvár város térképe 29	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
47. kép Óvár és Lúcsony – első katonai felmérés 30	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
48. kép Zárt sorú beépítés a településrészek között 31	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
49. kép Oldalhatáron álló beépítés Moson belvárosában 31	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
50. kép Nyékládháza elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 32	saját kép Photoshoppal készítve
51. kép Nyékládháza város térképe 32	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
52. kép Mezőnyék és Lád háza – első katonai felmérés 33	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
53. kép Halmazfalu jellegű, szabadon álló beépítés 34	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
54. kép Oldalhatáron álló beépítés 34	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
55. kép Nyékládháza városközpontjai 35	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
56. kép Órbottyán elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 36	saját kép Photoshoppal készítve
57. kép Órbottyán város térképe 36	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
58. kép Vácbotyán és Órszentmiklós – első katonai felmérés 36	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés

59. kép Szalagtelkes beépítés Őrszentmiklóson 37	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
60. kép Oldalhatáron álló beépítés Vácbotyánon 37	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
61. kép Órbottyán városközpontja 38	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
62. kép Süllyás elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 39	saját kép Photoshoppal készítve
63. kép Süllyás város térképe 39	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
64. kép Tápiószőlő és Tápiószék – első katonai felmérés 39	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
65. kép Régi szabálytalan telekosztású, szabadon álló beépítés 40	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
66. kép Újkori szabályos telekszerkezet és szabadon álló beépítés 40	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
67. kép Süllyás városközpontja 41	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
68. kép Tiszakécske elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 42	saját kép Photoshoppal készítve
69. kép Tiszakécske város térképe 42	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
70. kép Ókéske és Újkéske – első katonai felmérés 42	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
71. kép Szabadonálló beépítés a kertvárosias területen 43	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
72. kép Szabadonálló beépítés szabálytalan telekformákkal 43	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
73. kép Tiszakécske városközpontja 44	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
74. kép Tiszavasvári elhelyezkedése magyarországi viszonylatban 45	saját kép Photoshoppal készítve
75. kép Tiszavasvári város térképe 45	saját kép a https://snazzymaps.com használatával
76. kép Tiszabüd és Büdzentmihály – első katonai felmérés 46	https://maps.arcanum.com/hu/map első katonai felmérés
77. kép szabadonálló beépítés kisvárosias lakóterületen 47	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével

78. kép oldalhatáron álló beépítés, kertvárosias lakóterületen 47	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
79. kép Tiszavasvári városközpontja 48	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
80. kép Gyomaendrőd városközpontjának meglévő épületei 55	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
81. kép Gyomaendrőd városközpontjának ábrája 57	saját kép a város helyi építési szabályzata segítségével
1. diagram Milyen idős vagy? 51	saját kép google form használatával
2. diagram: Melyik városban élsz? 52	saját kép google form használatával